

PK-YRITYSBAROMETRI KEVÄT 2014

Sisällys

ESIPUHE	3
TIIVISTELMÄ	4
1. AINEISTO JA ENNUSTEKYKY	6
2. PK-YRITYKSET KANSANTALOUDESSA	9
3. SUHDANTEET	10
3.1 Yleiset suhdannenäkymät	10
3.2 Liikevaihto	12
3.3 Kannattavuus	13
3.4 Vakavaraisuus	14
3.5 Investoinnit	15
3.6 Tuotekehitys	16
3.7 Henkilökunnan määrä	17
3.8 Vienti	18
3.9 Tuonti	19
3.10 Tuotantokustannukset	20
3.11 Inflaatio-odotukset	21
4. TOIMINTAYMPÄRISTÖ, KASVUHAKUISUUS JA SOPEUTUMINEN	22
4.1 Pk-yritysten kasvustrategiat	22
4.2 Työllistämisen esteet	23
4.3 Ulkoinen rahoitus ja sen käyttö	24
4.4 Suhdanneilanteeseen sopeutuminen	29
5. AJANKOHTAISET KYSYMYKSET	32
5.1 Maksuvaikeudet	32
5.2 Finnveran rahoituspalvelu	33
5.3 Äänestäminen EU-vaaleissa ja EU:n lainsäädännöstä johtuva hallinnollinen taakka	34
6. YHTEENVETO ALUEELLISISTA TULOKSISTA	35
PK-YRITYSBAROMETRIN ALUEJAKO	36

PK-YRITYSBAROMETRI

Kustantaja:
Suomen Yrittäjät ry
PL 999, 00101 Helsinki
puhelin 09 229 221

TÄMÄN RAPORTIN OVAT LAATINEET SUOMEN YRITTÄJIEN:

- ekonomisti **Petri Malinen**
- ympäristöekonomisti **Eini Lemmelä**

Taitto: suunnittelija, Lea Hult, Suomen Yrittäjät
Painopaikka: FRAM, Vaasa

Esipuhe

Suomen Yrittäjät, Finnvera sekä työ- ja elinkeinoministeriö tekevät yhteistyössä pienten ja keskisuurten yritysten toimintaa ja taloudellista toimintaympäristöä kuvaavan Pk-yritysbarometrin kaksi kertaa vuodessa. Barometri julkistetaan sekä valtakunnallisena että alueellisinä raportteina.

Valtakunnallisessa raportissa tuloksia käsitellään koko pk-sektorin näkökulmasta ja myös päätoimialoittain teollisuuteen, rakentamiseen, kauppaan ja palveluihin jaoteltuna. Aueraportteissa kehitystä verrataan erityisesti kyseisen alueen yritysten ja koko maan välillä.

Kevään 2014 Pk-yritysbarometri perustuu 4 399 pk-yrityksen edustajan vastauksiin. Se kuvaa siten kattavasti suomalaisten pk-yritysten käsityksiä taloudellisen toimintaympäristön muutoksista sekä yritysten liiketoimintaan ja kehitysnäkymiin vaikuttavista tekijöistä.

Tässä raportissa tarkastellaan pk-yritysten suhdanneodotuksia, yrittäjyysilmapiiriä ja rahoitustilannetta.

Helsingissä 10.2.2014

Jussi Järventaus
toimitusjohtaja
Suomen Yrittäjät

Pauli Heikkilä
toimitusjohtaja
Finnvera Oyj

Markku Wallin
osastopäällikkö
Työ- ja elinkeinoministeriö

Tiivistelmä

Pk-yritysten odotukset lähiajan suhdannekehityksestä ovat aiempaa toiveikkaampia. Vaikka selviä näyttöjä Euroopan talouskehityksen piristymisestä ei vielä ole ja kotimaista finanssipolitiikkaa on kiristetty pääosin veronkorotuksin, on suhdanneodotuksia kuvaava saldoluku nyt +16. Nousua kevääseen 2013 verrattuna on 11 yksikköä.

Joka kolmas pk-yritys arvioi suhdanteiden paranevan kuluvan vuoden aikana, ja 17 prosenttia pelkää niiden edelleen heikkenevän. Edellisessä barometrissä parempia suhdanteita ennakoivia oli kahdeksan prosenttiyksikköä vähemmän. Suurta näyttöä parantuneesta tilanteesta ei ole vielä kertynyt, mutta suunta on kohti parempaa. Vastaajista 31 prosenttia piti nykytilannetta vuodentakaista parempana ja 26 prosenttia nykyistä heikompana.

Kannattavuus nousee, investoinnit lähdössä liikkeelle

Kannattavuutta koskevilla odotuksilla loiva nousu kohti parempaa jatkui. Nyt 35 prosenttia vastaajista arvioi yrityksensä kannattavuuden kohe-nevan, kun syksyllä vastaava luku oli 30 prosenttia. Tuorein saldoluku +15 on kuitenkin edelleen matala, joten monissa pk-yrityksissä kassa on tiukalla tänäkin vuonna.

Investointien alamäki pk-yrityksissä taittui viimein. Saldoluku on edelleen melko heikko -5. Nousua siinä kuitenkin on syksystä 4 yksikköä. Positiivinen kehitys on tapahtunut teollisuudessa. Muilla toimialoilla ollaan edelleen hyvin varovaisia, ja lähes neljännes yrityksistä ilmoittaa vähentävänsä investointejaan tänä vuonna. Investointien taso vastaa vuoden 2012 tilannetta.

Investoinneille on useita jarruja. Merkit kysynnän pysyvyydestä elpymisestä antavat vielä odottaa itseään, yritysten kannattavuus tavallista heikompi ja maksuhäiriöisten yritysten määrä on yli 50 prosenttia suurempi kuin nousukaudella ennen finanssikriisiä.

Työpaikat pidetään, vienti yleistyy hitaasti

Pk-yritykset pystyvät tänäkin vuonna ylläpitämään työllisyyttä. Yleisen suhdannetilanteen paraneminen ei kuitenkaan vielä näy henkilöstön lisääntymisenä. Henkilöstöodotusten saldoluku nousi viime syksystä kahdella yksiköllä lukemaan +8. Teollisuudessa kehitys oli positiivinen ja henkilöstöodotukset nousivat viime syksystä eniten, viidellä yksiköllä.

Palvelualojen työllisyysnäkökymät ovat edelleen hieman paremmat kuin muilla toimialoilla.

Lähes kuudennes barometriin vastanneista yrityksistä harjoittaa suoraa omaa vientiä. Vienti-toiminnan yleistyminen pk-yrityksissä näyttää barometrien mukaan olevan pitkä ja vaativa prosessi.

Selvästi yleisintä vientitoimintaa on teollisuudessa. Teollisuuden pk-yrityksistä peräti 45 prosenttia ilmoitti toimivansa kansainvälisessä ympäristössä. Kaupassa vastaava osuus on 20 prosenttia. Kokonaisuudessaan pk-yritysten vienti-odotukset ovat piristyneet selvästi ja viennin saldoluku on +32.

Kasvuhakuisuudessa ja työllistämisessä on jarruja

Yleisten talousnäkökymien kirkastuessa on myös kasvuhakuisuus kääntynyt lievään nousuun. Tois-taiseksi mitään suurta muutosta ei kuitenkaan ole nähtävissä.

Toimialoittain tarkasteltuna erot on nähtävissä selvästi. Epävarmuus tulevasta hillitsee voimakkaasti kotimarkkinoilla toimivien yritysten kasvuhakuisuutta. Vientimarkkinoiden positiiviset signaalit ovat sen sijaan vahvistaneet erityisesti teollisuuden kasvuhakuisuutta.

Pitkään jatkuneen taloudellisen epävarmuuden hellittäminen ei vielä ole vaikuttanut niiden pk-yritysten määrään, joilla ei ole tarvetta työllistää. Näitä yrityksistä on 30 prosenttia barometrin vastaajista. Työllistämistarpeet ovat lisääntyneet teollisuudessa. Muilla toimialoilla tilanne on pitkälti edellisen vuoden kaltainen.

Yleisimmät työllistämisen esteet ovat kysynnän epävarmuus, työn sivukulut ja työvoiman saatavuus. Kysynnän epävakauden merkitys on säilynyt suurena, mutta ongelmat työvoiman saatavuudessa ovat hieman hellittäneet. Silti työvoiman saatavuuteen liittyvät ongelmat koskevat edelleen kaikkia toimialoja.

Rakentamisessa, kaupassa ja palveluissa työn korkea kokonaishinta on työllistämisen esteenä korkealla tasolla. Teollisuudessa merkittäväksi esteeksi on noussut irtisanomisiin liittyvä riski. Palveluissa vaikeus sopivan työvoiman saatavuudessa on selkeä este työllistämiselle.

Rahoitusta saa mutta tiukemmin ehdoin

Lähes joka toisella pk-yrityksellä on lainaa pankista tai muusta rahoituslaitoksesta. Osuus on viisi

prosenttiyksikköä pienempi kuin vuotta aiemmin. Teollisuudessa, rakentamisessa ja kaupan alalla lainaraha on nyt yleisempää kuin vuosi sitten. Pidemmällä ajalla tarkasteltuna ulkoisen rahoituksen yleisyys on pysynyt vakaana hieman alle 50 prosentissa.

Vaikka maksuhäiriöisten yritysten lukumäärä on noussut huomattavasti finanssikriisiä edeltäneeseen aikaan verrattuna, on ulkoista rahoitusta ottaneiden pk-yritysten osuus pysynyt lähes ennallaan. Barometrin vastaajista 28 prosenttia on hankkinut rahoitusta viimeksi kuluneen vuoden aikana. Viime keväänä ja syksynä vastaava osuus oli samat 28 prosenttia.

Rahoituksen käyttötarkoituksista käyttöpääoma nousee edelleen muiden vaihtoehtojen edelle. Rahoituksen haku laajennus- tai korvausinvestointeihin on vieläkin tavanomaista vähäisempää.

Muutokset pk-yritysten rahoitusrakenteessa ovat hitaita, vaikka tarve sen monipuolistumiselle on jo tiukentuvan pankkisäätelyn takia selvä. Pankkilaina on tänäkin vuonna ylivoimaisesti yleisin rahoitusmuoto, kun 75 prosenttia rahoituksen hakemista suunnittelevista mainitsee sen yhtenä vaihtoehtona.

Runsaat 40 prosenttia rahoitusta ottaneista yrityksistä vastasi, että luottopolitiikka on kiristynyt erittäin paljon tai melko paljon. Huomion arvoista aikaisempaan verrattuna on, että ainoastaan kolmas osa totesi politiikan muuttuneen viimeisten 12 kuukauden aikana erittäin vähän tai ei lainkaan.

Tilanne rahoitusmarkkinoilla on pk-yritysten näkökulmasta samankaltainen kuin vuosien 2013 ja 2009 alussa. Joka kolmas rahoitusta ottanut pk-yritys kokee, että tilanne on heijastunut rahoitusehtoihin erittäin paljon tai melko paljon. Kriisin ollessa syvimmillään vastaava luku oli 37 prosenttia.

Yleisimmin koettu muutos rahoitusehdoissa on lainamarginaalin leveneminen. Lähes kolmasosa rahoitusta ottaneista yrityksistä piti tätä merkittävänä muutoksena. Toiseksi yleisin muutos on vakuusvaatimusten kiristyminen. Niin ikään kolmasosa rahoitusta ottaneista yrityksistä piti tätä merkittävänä muutoksena.

Rahoituksen saatavuuden vaikeutumiseen on törmännyt 39 prosenttia rahoitusta ottaneista. Tilanne on jopa hieman heikentynyt finanssikriisiin

alkuvaiheesta, jolloin osuus oli 36–38 prosenttia. Kasvuhakuisilla yrityksillä vaikeudet rahoituksen saatavuuden ovat muita pk-yrityksiä suurempia.

Maksuvaikeudet ja sopeutustoimet yleisiä

Kassatilanne on pysynyt tiukkana monissa pk-yrityksissä ja maksuvaikeudet ovat edelleen korkealla tasolla. Viimeisten kolmen kuukauden aikana maksuvaikeuksia kokeneiden osuus on säilynyt syksyn korkealla 20 prosentin tasolla. Osuus on pysynyt 14–20 prosentin haarukassa jo neljän vuoden ajan.

Suurin muutos huonompaan suuntaan tapahtui suuremmissa pk-yrityksissä. Mikroyrityksistä jo lähes joka viidennellä on maksuvaikeuksia. Kasvun ja työllisyyden näkökulmasta on valitettavaa, että voimakkaasti kasvuhakuisilla yrityksillä maksuvaikeuksia on hieman enemmän kuin muilla pk-yrityksillä.

Olosuhteiden heikkeneminen on johtanut siihen, että yhä useampi yritys on joutunut tekemään sopeuttamistoimia. Nyt jo kolmannes pk-yrityksistä on joutunut sopeuttamaan toimintaansa suhdannetilanteen vuoksi. Sopeuttamistoimien toteutus on sitä yleisempää mitä suurempiin pk-yrityksiin mennään. Samoin mitä laajemmilla markkinoilla yritys toimii, sitä yleisempää sopeuttaminen on.

Pk-yritysten onneksi suuryritysten sopeutus-toimiin kuuluu myös ydinliiketoimintaan keskittyminen ja muiden toimintojen ulkoistaminen. Tällainen sopeutus voi tarjota pk-yritykselle mahdollisuuden vahvistaa omaa toimintaansa.

Finnveran palveluihin ollaan tyytyväisiä ja EU vaaleissa aiotaan äänestää

Finnveran tarjoama rahoituspalvelu on yleisesti koettu yritysten keskuudessa hyväksi. Reilu 65 prosenttia Finnveran rahoitusta hakeneista yrityksistä ilmoittaa, että palvelu vastasi niiden tarpeita erinomaisesti tai hyvin. Vain viidesosa yrityksistä piti Finnveran rahoituspalvelua välttävästi tai huonosti tarpeisiinsa vastaavana

EU:sta tulee yli 70 prosenttia uudesta lainsäädännöstä ja EU:n lainsäädäntö vaikuttaa yhä enemmän yritysten toimintaan Suomessa. Yrittäjät ovat hyvin sisäistäneet tämän tosiasian, sillä suurin osa, 86 prosenttia, yritysten edustajista kertoo aikovansa äänestää kevään EU-vaaleissa. Vain 3 prosenttia vastaajista ilmoittaa, ettei aio äänestää.

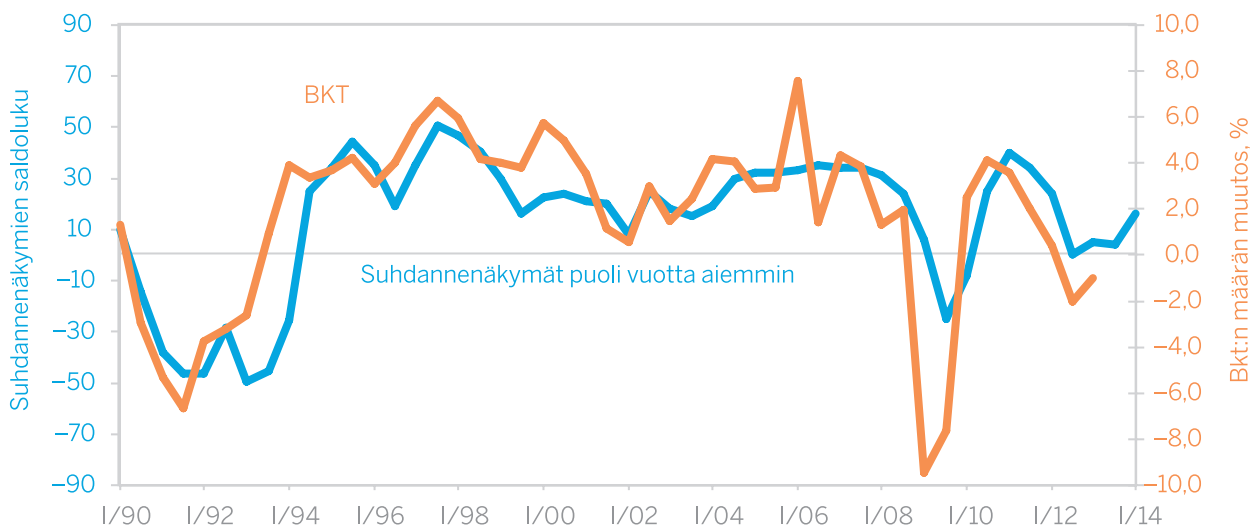
1. Aineisto ja ennustekyky

Pk-yritysbarometri mittaa pienten ja keski suurten yritysten näkemyksiä niiden toimintaan vaikuttavien taloudellisten tekijöiden muutoksista kahdesti vuodessa. Suhdannekysymysten lisäksi barometri luotaa yritysten toimintaympäristöön vaikuttavia rakenteellisia tekijöitä kuten pk-yritysten kasvustrategiaa, rahoitusta sekä työllistämisen esteitä. Barometrissa käsitellään aina myös ajankohtaisia teemoja – tällä kertaa suuryritysten so-

peutustoimien vaikutusta pk-yrityksiin ja keinoja valtiontalouden tasapainottamiseen.

Taloustutkimus Oy toteutti kevään 2014 Pk-yritysbarometrin internet- ja puhelin-kyselynä joulukuun 2013 ja tammikuun 2014 välisenä aikana. Vastaajina olivat 4 399 suomalaisen pk-yrityksen edustajat. Otanta on poimittu kiintiöidyllä satunnaisotannalla Fonectan Kohdistamiskone B2B -yritysrekisteristä ja Suomen yrittäjien jäsenrekis-

Kuva 1: Pk-yritysbarometrin ennustekyky, suhdannenäkymät ja bkt

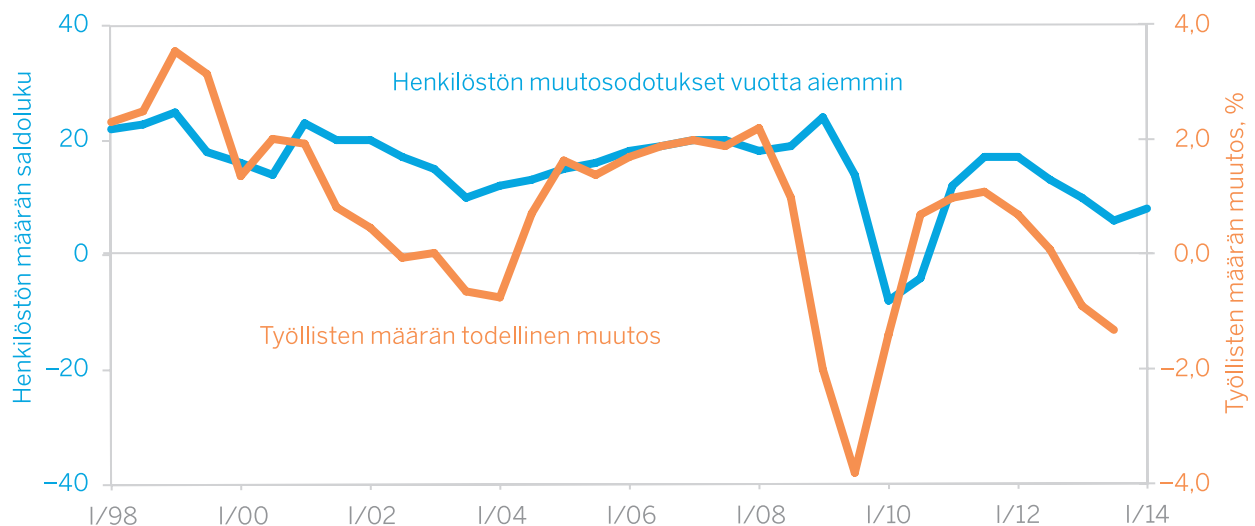

teristä. Otoksessa on kiintiöity yritysten toimiala (TOL 2008), kokoluokka ja sijainti. Tulosten laskentaan aineistoa on oikaistu. Näin aineisto pyrkii vastaamaan mahdollisimman hyvin Suomen pk-yritysten todellista rakennetta.

Laajalla pk-yritysten odotuksia kuvaavalla aineistolla pyritään ennakoimaan talouden suhdannekäänteitä sekä kiinnittämään huomiota talouspolitiikan toimiin, joilla yritysten toimintaedellytyksiin voidaan vaikuttaa.

Barometrin kotimarkkinayrityksiin painottuvassa otoksessa pk-yritysten suhdannevaihtelut ovat yleensä seuranneet suurten vientiteollisuusyritysten suhdannerytmiä viiveellä. Talouskehityksen epävarmuus on vaisun vuoden 2013 jälkeen kääntynyt positiivisempaan suuntaan. Myönteinen kehitys on nähtävissä kaikilla keskeisillä pk-yritysbarometrin mittareilla tarkasteltuna.

Kuva 2: Pk-yritysbarometrin ennustekyky, odotukset henkilöstömäärästä ja työllisyys

Taulukko 1: Aineiston rakenne

		n=	%
PÄÄTOIMIALA	Teollisuus	396	9
	Rakentaminen	704	16
	Kauppa	748	17
	Palvelut	2 551	58
HENKILÖKUNNAN MÄÄRÄ	alle 5 henkilöä	2 584	59
	5–9 henkilöä	924	21
	10–19 henkilöä	440	10
	20–49 henkilöä	308	7
	50+ henkilöä	132	3
LIIKEVAIHTO	alle 0,2 miljoonaa euroa	1 849	42
	0,2–0,49 miljoonaa euroa	762	17
	0,5 – 0,99 miljoonaa euroa	660	15
	1,0–1,49 miljoonaa euroa	269	6
	1,5–1,99 miljoonaa euroa	151	4
	2,0–4,99 miljoonaa euroa	375	9
	5 miljoonaa euroa tai yli	301	7
ALUE (MAAKUNTA)	Helsinki	619	14
	Pääkaupunkiseutu	277	6
	Uusimaa	387	9
	Varsinais-Suomi	435	10
	Satakunta	203	5
	Kanta-Häme	141	3
	Päijät-Häme	157	4
	Pirkanmaa	382	9
	Kymenlaakso	129	3
	Etelä-Karjala	95	2
	Etelä-Savo	132	3
	Pohjois-Savo	191	4
	Pohjois-Karjala	123	3
	Keski-Suomi	200	5
	Etelä-Pohjanmaa	207	5
	Keski-Pohjanmaa	185	4
	Pohjois-Pohjanmaa	65	1
	Pohjanmaa	277	6
	Kainuu	55	1
	Lappi	139	3
VASTAAJAN ASEMA	Yrittäjä	3 882	89
	Palkattu toimitusjohtaja	328	8
	Muut	131	3
YRITYKSEN PERUSTAMISVUOSI	ennen 1990	964	25
	1990–1999	838	21
	2000–2009	1 228	32
	2010–	851	22
YRITYKSEN KASVUHAKUISUUS	Voimakkaasti kasvuhakuinen	378	9
	Kasvaa mahdollisuuksien mukaan	1 689	39
	Pyrkii säilyttämään asemansa	1 419	32
	Ei kasvutavoitteita	765	17
	Toiminta loppuu seuraavan vuoden aikana	128	3
YHTEENSÄ		4 399	100

2. Pk-yritykset kansantaloudessa

Tilastokeskuksen tuoreimman yritys- ja toimipaikkarekisterin mukaan Suomessa oli vuonna 2012 hieman reilut 322 000 yritystä. Ilman maa-, metsä- ja kalatalouden toimialoja yrityksiä oli noin 267 000. Edelliseen vuoteen verrattuna yritysten lukumäärä kasvoi vajaalla 1 000:lla. Kasvu on selvästi hitaampaa kuin viime vuosikymmenen aikana, jolloin yritysten määrän vuosittainen nettokasvu oli keskimäärin 5 000.

Alle 10 henkilöä työllistävien mikroyritysten osuus koko yrityskannasta oli vuonna 2012 runsaat 93 prosenttia. Kaikkien pk-yritysten eli alle 250 henkilöä työllistävien yritysten osuus pysyi ennallaan ja oli 99,8 prosenttia.

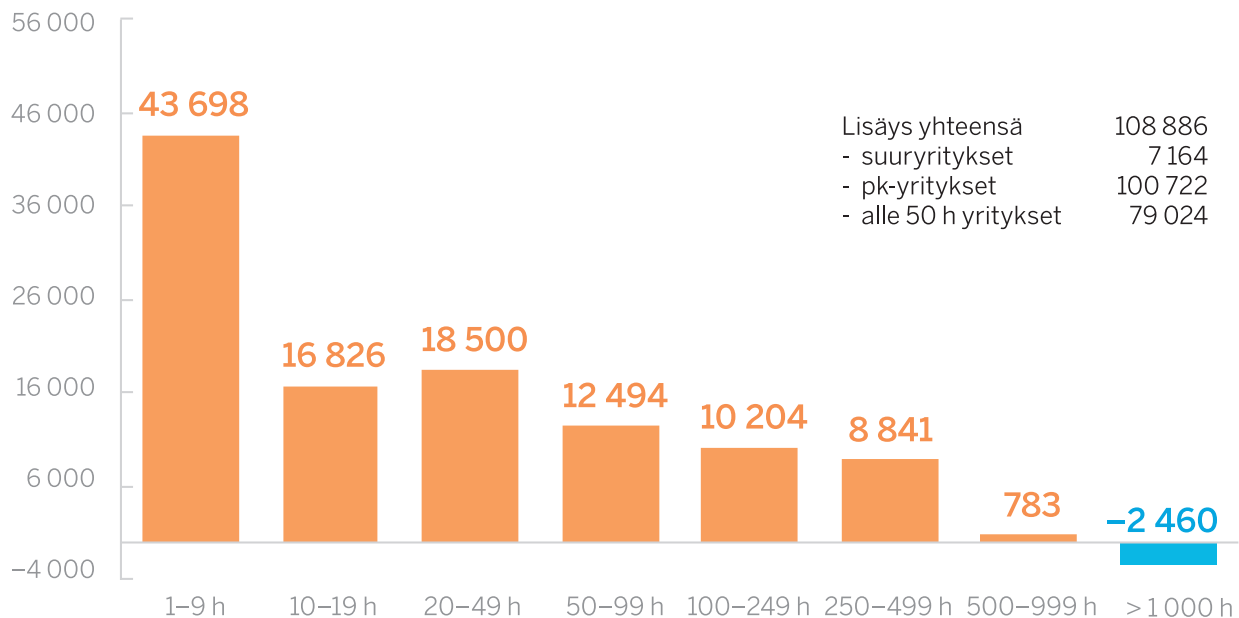
Suomalaisten yritysten liikevaihtoa kertyi toissa vuonna 388 miljardia euroa. Vuoteen 2011 verrattuna liikevaihdon kasvua kertyi vain yksi prosentti. Koko pk-sektorin liikevaihto-osuus vuonna 2012 oli 53 prosenttia.

Suomalaiset voittoa tavoittelevat yritykset (pl. maatalous) työllistivät toissa vuonna 1 408 000 henkilöä, kun työllisten määrä muunnetaan kokopäiväisiksi työpaikoiksi. Mikroyritysten osuus tästä työllisten määrästä oli tasan neljännes ja koko pk-sektorin 63 prosenttia.

Aikavälillä 2001–2012 yritysten työpaikkojen nettolisäys kertyi lähes kokonaisuudessaan pk-yrityksiin. Kaikkein eniten henkilöstön määrä kasvoi erittäin pienissä 1–4 henkeä työllistävissä yrityksissä.

Sen sijaan suurissa, yli 250 henkilöä työllistävissä yrityksissä henkilöstön määrä oli vuonna 2012 lähes samansuuruinen kuin vuosikymmenen alussa. Suuryritysten työllisten määrän kasvun hidastumista selittää osin monien toimintojen yhtiöittäminen ja ulkoistaminen. Verrattaessa erikokoisten yritysten henkilömäärien muutoksia on myös huomattava, että yritykset siirtyvät kokoluokasta toiseen kasvun myötä.

Kuva 3: Työllisten määrän muutos erikokoisissa yrityksissä vuosina 2001–2012.

Lähde: Tilastokeskus 2012. Henkilömäärät muunnettu kokopäiväisiksi työpaikoiksi, pl. maa- ja metsätalous

3. Suhdanteet

3.1 YLEISET SUHDANNENÄKYMÄT

Pk-yritysten odotukset lähiajan suhdannekehityksestä ovat selvästi aiempaa toiveikkaampia ja suhdanneodotuksia kuvaava saldoluku nyt +16. Osaltaan tähän vaikuttaa maailmantalouden elpyminen ja kasvun imuun päässeen Euroopan talouskehitys. Sen sijaan vastakkaiseen suuntaan on vaikuttanut kotimaista finanssipolitiikan kiristys pääosin veronkorotuksin.

Joka kolmas pk-yritys arvioi suhdanteiden paranevan kuluvan vuoden aikana, ja 17 prosenttia pelkää niiden edelleen heikkenevän. Edellisessä barometrissä parempaa suhdannetilannetta ennakoivia oli 13 prosenttiyksikköä vähemmän.

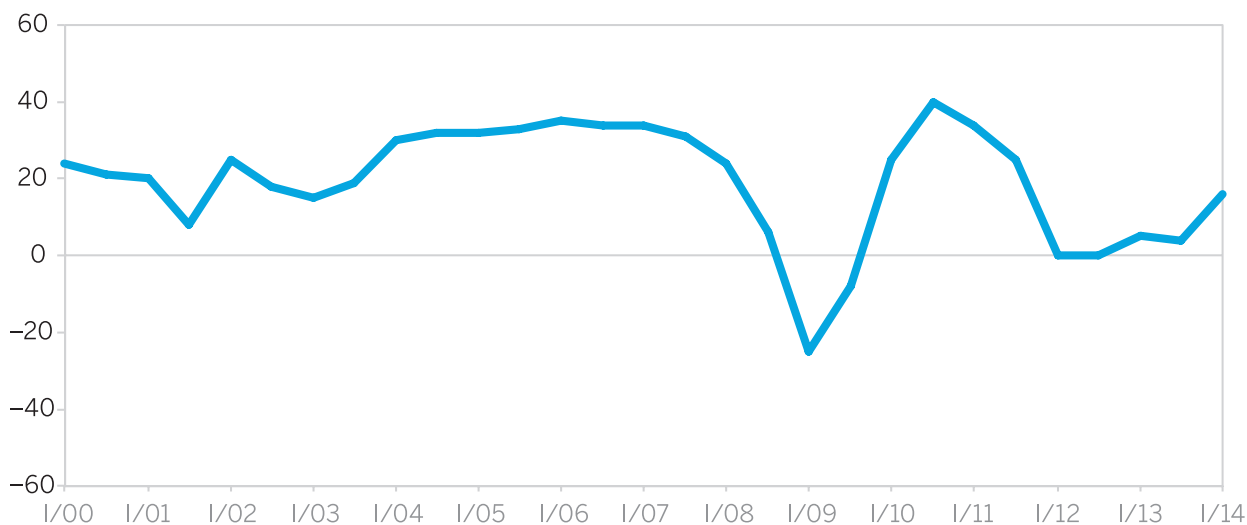
Eniten näkymät kohenivat teollisuudessa, jossa saldoluku on kohtuullisen lupaava +20. Myös

kaupan ja palvelujen odotukset nousivat selvästi viime syksystä.

Näyttöä parantuneesta suhdannetilasta ei ole vielä kovin paljoa kertynyt, koska 31 prosenttia vastaajista piti nykytilannetta vuodentakaista parempana ja 26 prosenttia nykyistä heikompana. Erityisesti keskisuurissa yrityksissä nykytila koettiin heikommaksi kuin vuoden 2013 alku.

Yritysten kasvuhakuisuuden ja perustamisvuoden suhteen suhdanneodotukset ovat varsin kaksijakoiset. Kasvuhakuiset ja nuoret yritykset näkevät tämän vuoden tilanteen huomattavasti parempana kuin muut. Sen sijaan kokoluokittain tarkasteltuna odotukset jakautuvat kahtia. Pienimpien ja suurimpien pk-yritysten näkemykset ovat selvästi positiivisimmat.

Kuva 4: Suhdannenäkymät, saldoluku

Taulukko 2: Suhdannenäkymät seuraavan 12 kuukauden aikana

	Paranevat %	Pysyvät ennallaan %	Heikkenevät %	Saldoluku */
Kaikki yritykset	33	50	17	16
Toimialoittain				
Teollisuus	38	44	18	20
Rakentaminen	27	54	19	8
Kauppa	32	47	21	11
Palvelut	34	51	15	19
Kasvuhakuisuuden mukaan				
Voimakkaasti kasvuhakuiset	76	20	4	72
Kasvuhakuiset	47	42	11	36
Asemansa säilyttäjät	20	59	21	-1
Ei kasvutavoitetta	8	69	23	-15
Toimintansa lopettavat	5	28	67	-62
Kokoluokittain				
alle 5 henkilöä	33	52	15	18
5–9 henkilöä	34	47	19	15
10–19 henkilöä	31	46	23	8
20–49 henkilöä	33	48	19	14
yli 50 henkilöä	35	48	17	18
Perustamisvuoden mukaan				
ennen 1990	24	55	21	3
1990–1999	27	54	19	8
2000–2009	33	50	17	16
2010 jälkeen	52	40	8	44

*/ Saldoluku on laskettu "paranevat" ja "heikkenevät" -vastausten osuuksien erotuksena.

3.2 LIIKEVAIHTO

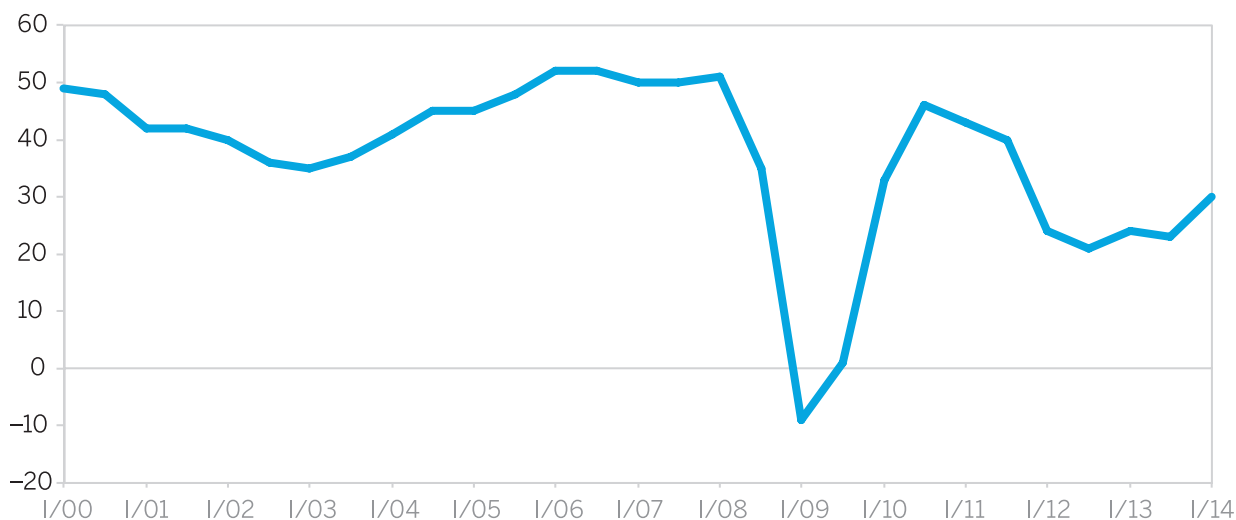
Liikevaihdon osalta odotukset kohenivat edelleen hieman ja saldoluku nousi tasolle +30. Kokonaisuudessaan pk-yritysten arviot liikevaihdon kehityksestä vastaavat hyvin tälle vuodelle tehtyjä ennusteita, joiden mukaan Suomen talouden reaalin BKT:n kasvu on prosentin luokkaa.

Vaikka kuluttajien reaalin ostovoima hyvin todennäköisesti laskee hieman, ovat kaupan liikevaihto-odotukset nousseet eniten. Kaikkien toimialojen liikevaihdon saldoluku nousi viime syksystä,

mutta rakentamisessa nousua oli vain 1 prosenttiyksikkö. Tämä kertoo talouden olevan tänä vuonna vahvasti muun kuin kotimarkkinoiden varassa.

Vähintään 20 henkeä työllistävistä yrityksistä yli puolet arvioi liikevaihtonsa kasvavan tänä vuonna. Vähiten huolta liikevaihdon laskusta on keski-suurilla 50–249 hengen yrityksillä. Niistä 11 prosenttia näkee liikevaihdon hiipuvan, kun muissa yrityksissä osuus on 15 prosentin luokkaa.

Kuva 5: Liikevaihdon muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 3: Odotukset liikevaihdon muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

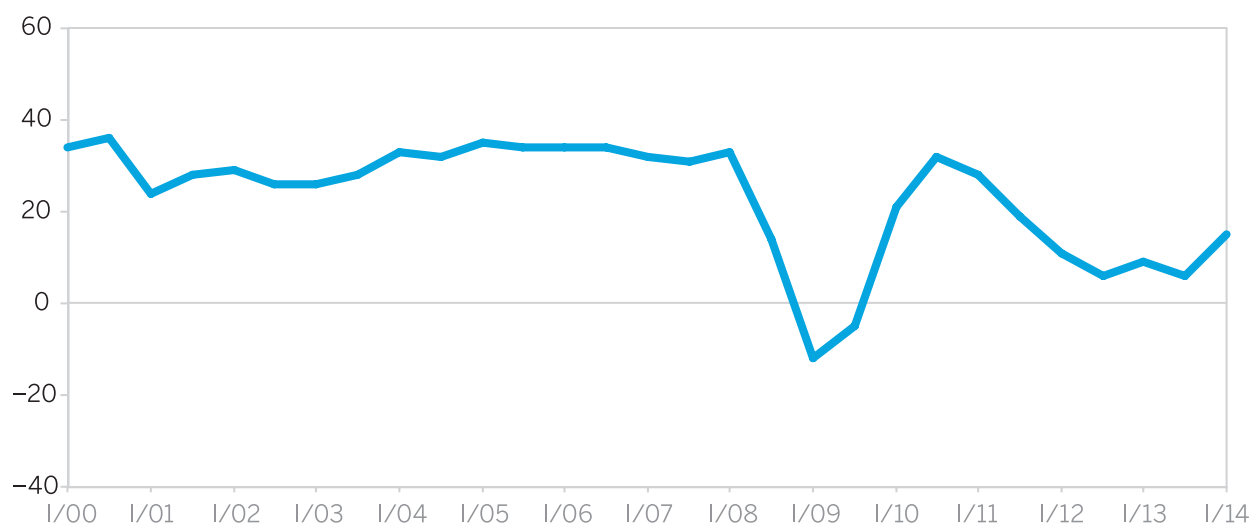
	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	46	38	16	30
Teollisuus	52	33	15	37
Rakentaminen	38	43	19	19
Kauppa	45	37	18	27
Palvelut	48	38	14	34

3.3 KANNATTAVUUS

Kannattavuutta koskevissa odotuksissa tapahtui käänne parempaan viime vuoden alamäen jälkeen. Nyt 35 prosenttia vastaajista arvioi yrityksensä kannattavuuden kohenevan, kun viime syksynä vastaava luku oli 30 prosenttia. Tuorein saldoluku +15 on kuitenkin edelleen matala, joten monissa pk-yrityksessä kassa on tiukalla tänäkin vuonna.

Kaupassa odotukset nousivat viime syksystä plussan puolelle, mutta ovat silti yhdessä rakentamisen kanssa muita toimialoja heikkomat. Yli 20 vuotta toimineissa yrityksissä kannattavuusnäköymät ovat nuorempia yrityksiä heikkomat. Näistä pitkään toimineista yrityksistä lähes joka neljäs näkee kannattavuutensa laskevan.

Kuva 6: Kannattavuuden muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 4: Odotukset kannattavuuden muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	35	45	20	15
Teollisuus	38	41	21	17
Rakentaminen	33	44	23	10
Kauppa	32	46	22	10
Palvelut	36	45	19	17

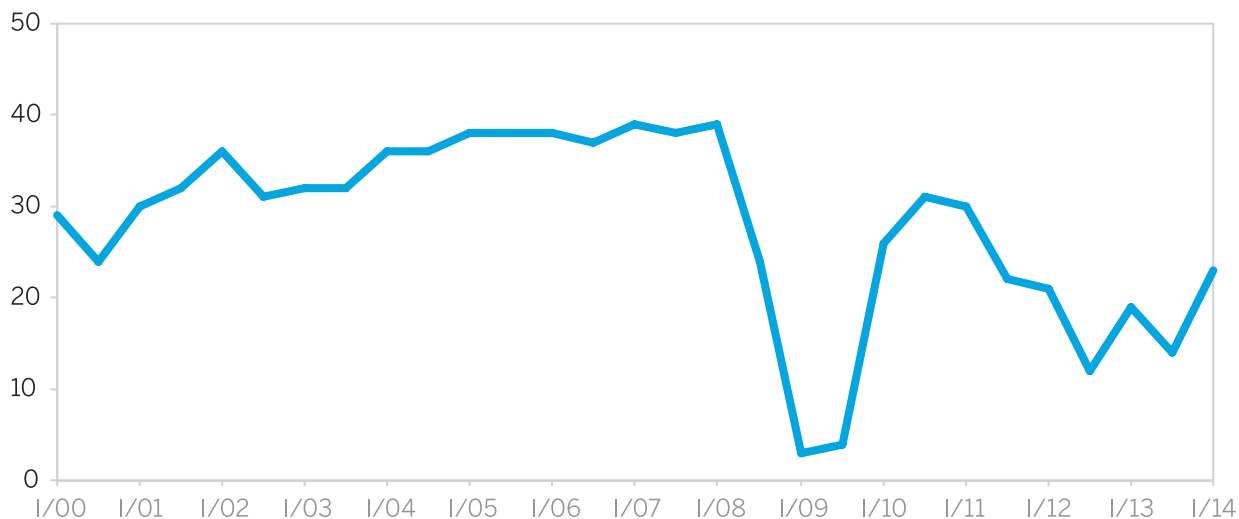
3.4 VAKAVARAISUUS

Arviot vakavaraisuuden lähiajan kehityksestä nousivat selvästi viime syksystä. Saldoluku +23 on kuitenkin vielä lähes 10 yksikköä keskimääräisen tason alapuolella.

Kokoluokittain hajonta on melko pientä, mutta toimialoittain yritysten erot ovat suuremmat. Paras tilanne on tällä kertaa teollisuudessa. Muiden toimialojen tilanne on selvästi heikompi. Haastavin tilanne näyttäisi olevan kaupassa, joka jää +18:sta.

Kun vastaukset jaotellaan yrityksen perustamisvuoden mukaan, löytyvät positiivisimmat vakavaraisuuden muutosodotukset vain pari vuotta toimineiden yritysten joukosta. Sitä vastoin ennen vuotta 1990 perustetuissa yrityksissä saldoluku on vain +9. On kuitenkin huomattava, että barometris- sa mitataan vakavaraisuuden muutoksen suuntaa ja voimakkuutta, ei vakavaraisuuden tasoa.

Kuva 7: Vakavaraisuuden muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 5: Odotukset vakavaraisuuden muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	35	53	12	23
Teollisuus	42	46	12	30
Rakentaminen	32	56	12	20
Kauppa	32	54	14	18
Palvelut	35	53	12	23

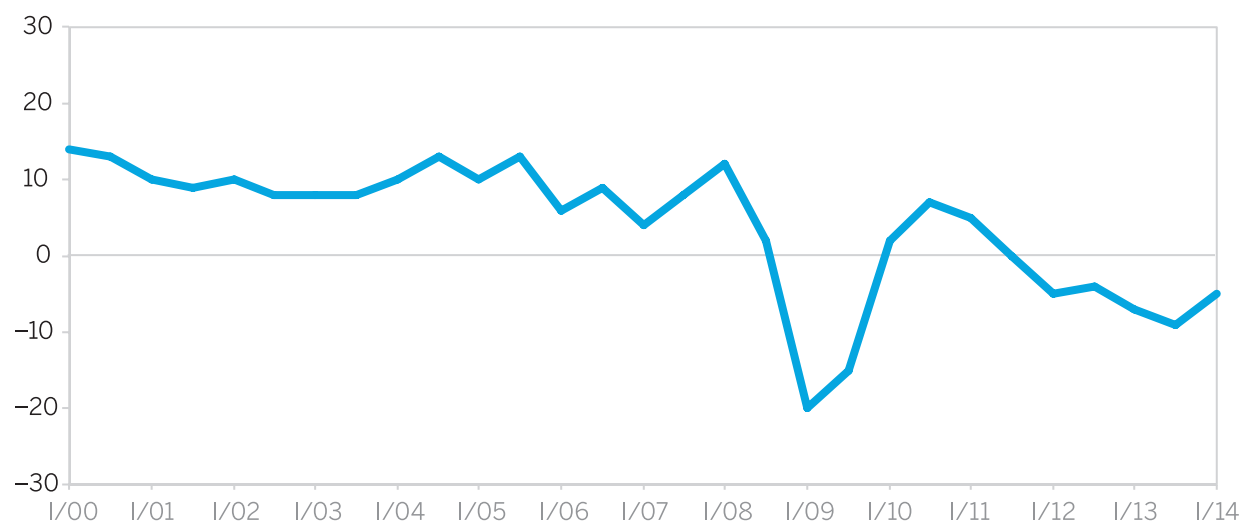
3.5 INVESTOINNIT

Investointien alamäki pk-yrityksissä taittui vihdoinkin. Saldoluku on nyt -5. Nousua siinä on syksystä 4 yksikköä. Muutos investointiaikomuksissa on tapahtunut erityisesti teollisuuden kohdalla, jossa investointiaikomukset ovat kasvaneet 8 yksikköä. Muilla toimialoilla ollaan edelleen hyvin varovaisia ja lähes neljännes yrityksistä ilmoittaa vähentävänsä investointejaan tänä vuonna. Investointien taso on vastaa vuoden 2012 tilannetta.

Kasvuhakuisissa pk-yrityksissä investointien kehitystä peilaava saldoluku on +38, ja toteutukseen se voi nostaa yritysten yhteenlaskettua investointivolyymia arvioitua enemmän.

Investoinneille on edelleen useita jarruja, joista yksi merkittävimpiä on rahoitusmarkkinoilla tapahtunut muutos.

Kuva 8: Investointien arvon muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 6: Odotukset investointien arvon muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	19	57	24	-5
Teollisuus	26	50	24	2
Rakentaminen	16	57	27	-11
Kauppa	17	57	26	-9
Palvelut	19	59	22	-3

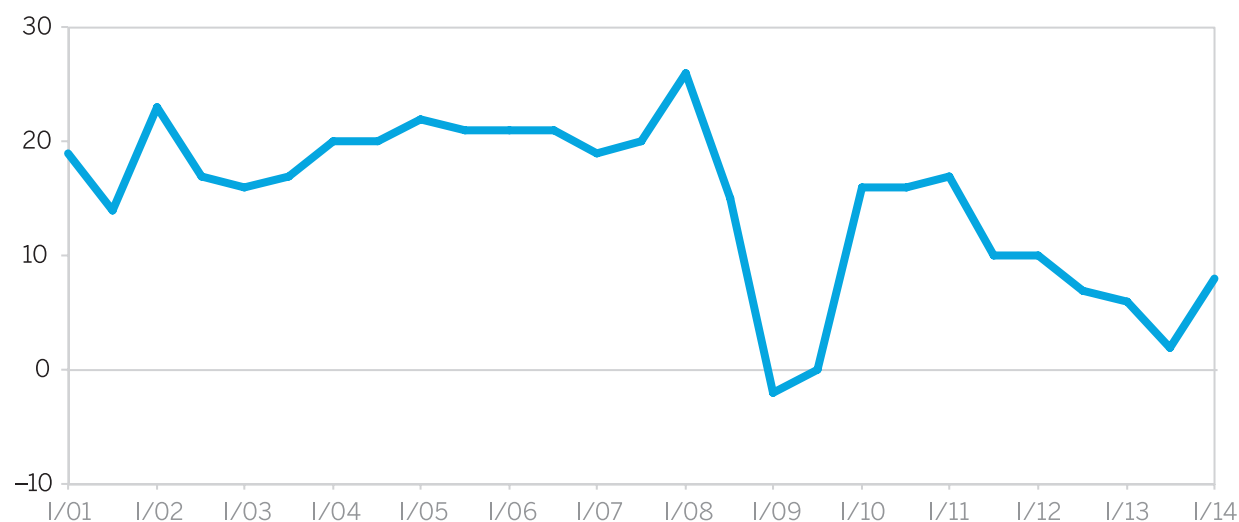
3.6 TUOTEKEHITYS

Kun odotukset kannattavuudesta sekä investoinneista ovat kääntyneet positiivisemmiksi, on luonnollista, että myös lähiajan näkymät tuotekehityksestä pk-yrityksissä ovat kasvussa. Saldoluku on +8, mutta se on edelleen selvästi normaaliaikojaa alempi.

Ratkaisevassa asemassa olevassa teollisuudessa odotukset ovat kasvaneet eniten viime syk-

systä ja kaikki toimialat ovat päässeet positiivisiin saldolukuihin. Kokoluokittain korkeimmat tuotekehityksen odotukset ovat 20–49 henkeä työllistävässä yrityksissä ja vastaavasti matalimmat juuri tätä kokoluokkaa pienemmissä, 10–19 henkeä työllistävissä yrityksissä.

Kuva 9: Tuotekehityspanostusten muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 7: Odotukset tuotekehityksen muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

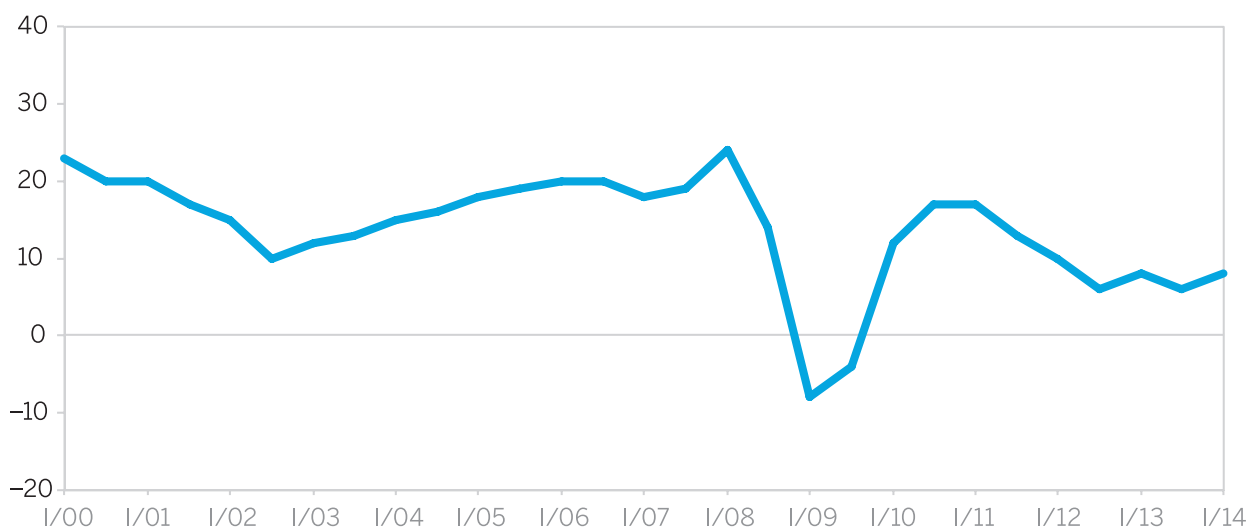
	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	24	60	16	8
Teollisuus	29	54	17	12
Rakentaminen	20	65	15	5
Kauppa	21	59	20	1
Palvelut	24	61	15	9

3.7 HENKILÖKUNNAN MÄÄRÄ

Pk-yritykset pystyvät tänäkin vuonna ylläpitämään työllisyyttä, mutta yleisen suhdannetilanteen paraneminen ei vielä näy henkilöstön lisääntymisenä. Henkilöstöodotusten saldoluku nousi viime syksystä kahdella yksiköllä lukemaan +8. Palvelualojen työllisyysnäköymät ovat edelleen hieman paremmat kuin muilla toimialoilla. Sen sijaan teollisuudessa odotukset nousivat viime syksystä eniten, viidellä yksiköllä.

Korkein saldoluku yritysten kokoluokittain löytyy 20–49 hengen yrityksistä. Niistä 33 prosenttia aikoo lisätä henkilöstöä ja 25 prosenttia vähentää sitä. Eniten hajontaa ja vaihtelua on puolestaan yli 50 hengen yrityksissä, joista kolmasosa suunnittelee henkilöstönsä vähentämistä.

Kuva 10: Henkilöstön määrän muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 8: Odotukset henkilöstön määrän muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	19	70	11	8
Teollisuus	26	57	17	9
Rakentaminen	17	70	13	4
Kauppa	16	69	15	1
Palvelut	20	72	8	12

3.8 VIENTI

Ulkomaankaupan osalta kysymykset kohdistettiin vain suoraa vientiä tai tuontia harjoittaville pk-yrityksille.

Pelkästään kansainvälisillä markkinoilla toimivia yrityksiä on noin joka kymmenes barometrin vastaajista. Osuus on täsmälleen sama kuin edellisessä barometrissa. Kaikkiaan vientiä harjoittavia pk-yrityksiä on 14 prosenttia barometrin vastaajista.

Sekä vientiodotuksissa että toteutuvan viennin määrässä muutokset ovat usein nopeita ja jyrkkiä. Tämän barometrin mukaan viennin määrä nousee ensi vuonna selvästi nykyistä suuremmaksi, koska lähes puolet vientiyrityksistä uskoo oman vientinsä lisääntyvän seuraavien 12 kuukauden aikana. Yleisestä linjasta poikkeaa selvästi rakentaminen, jossa viennin odotetaan vähenevän.

Taulukko 9: Vientiyritysten osuus, % pk-yrityksistä

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Vientiä harjoittavat	14	45	7	20	9

Taulukko 10: Vientiyritysten odotukset viennin arvon muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa	Pysyy ennallaan	Pienenee	Saldoluku
Kaikki yritykset	40	52	8	32
Teollisuus	48	43	9	39
Rakentaminen	13	64	23	-10
Kauppa	45	47	8	37
Palvelut	36	59	5	31

3.9 TUONTI

Suoraa tuontia harjoittaa lähes joka viides pk-yritys. Osuus on suurempi kuin viennissä, koska merkittävä osa kaupan pk-yrityksistä hankkii myytävät tuotteensa itse ulkomailta.

Kuluvan vuoden aikana tilanne ulkomaankaupassa on myös pk-yrityksillä vaikeutunut, koska kauppaa lukuun ottamatta kaikkien päätoimialojen tuonti on vähentynyt vuoden takaiseen verrattuna.

Odotukset tuonnin kehityksestä ovat rakennusalaan lukuun ottamatta varovaisemmat kuin viennin. Eroa selittävät ainakin kotimarkkinoiden hidastunut kysyntä sekä kotimarkkinaliiketoiminnan suhdannevaihtelu, joka on tyypillisesti loivempaa kuin kansainvälisen kaupan vaihtelut. Tuontiodotusten saldoluku on kuitenkin selvästi positiivinen, kun tuonnin kasvuun luottaa kolmannes tuontiyrityksistä.

Taulukko 11: Tuontiyritysten osuus, % pk-yrityksistä

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Suoraa tuontia	19	55	11	40	9

Taulukko 12: Tuontiyritysten odotukset tuonnin arvon muutoksesta

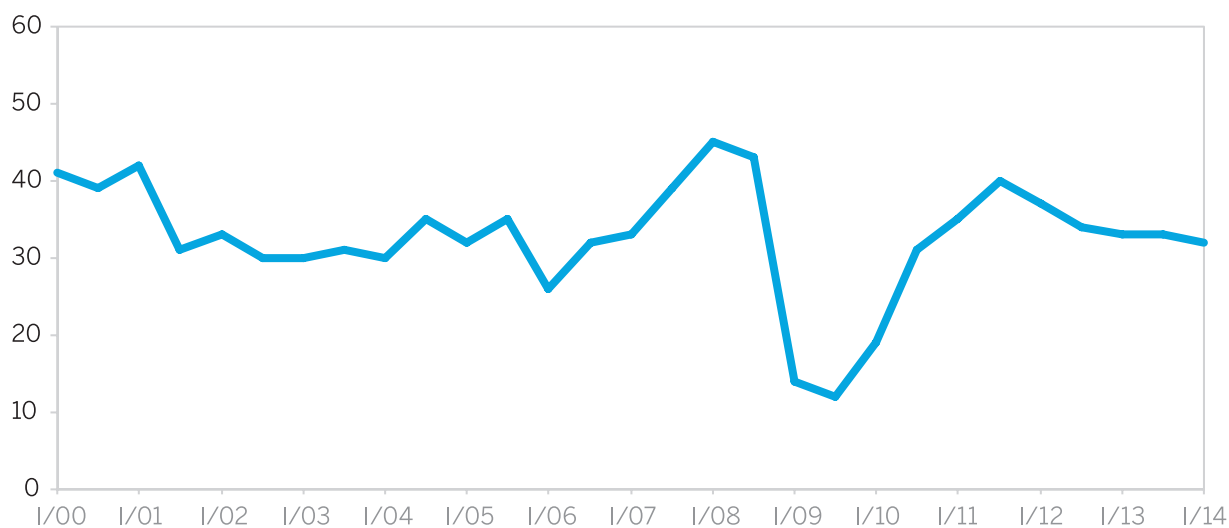
	Kasvaa	Pysyy ennallaan	Pienenee	Saldoluku
Kaikki yritykset	39	50	11	28
Teollisuus	34	56	10	24
Rakentaminen	33	52	15	18
Kauppa	47	42	11	36
Palvelut	35	56	9	26

3.10 TUOTANTOKUSTANNUKSET

Vaihtelu tuotantokustannuksia koskevissa odotuksissa on selvästi vähäisempää kuin muilla yritysten liiketoimintaa mittaavilla osa-alueilla. Odotusten saldoluku tuotantokustannuksissa liikkuu yleensä +35:n tuntumassa, ja niin on tälläkin kertaa saldoluvun ollessa 32.

Merkittäviä muutoksia ei rakentamista lukuun ottamatta ole tapahtunut viime syksyyn verrattuna. Rakennusalan pk-yritykset arvioivat nyt tuotantokustannusten nousun olevan hitaampaa. Muiden toimialojen tilanne on säilynyt hyvin vakaana. Eniten tuotantokustannusten nousupaineita näyttäisi olevan yli 9 hengen yrityksissä.

Kuva 11: Tuotantokustannusten muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 13: Odotukset tuotantokustannusten muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	41	50	9	32
Teollisuus	46	40	14	32
Rakentaminen	36	53	11	25
Kauppa	37	53	10	27
Palvelut	42	50	8	34

3.11 INFLAATIO-ODOTUKSET

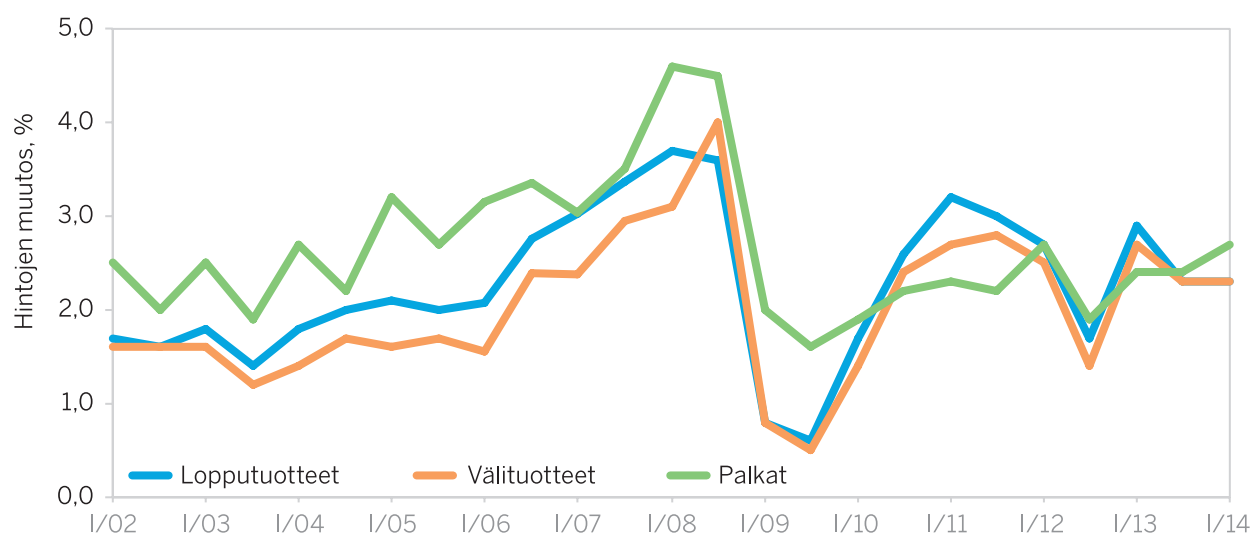
Arviot hintojen ja palkkojen noususta ovat pk-yritysten keskuudessa palautuneet pitkän ajan keskiarvon tuntumaan. Odotukset palkkojen noususta hieman enemmän kuin tälle vuodelle laaditut ennusteet, joiden mukaan ansiotason nousu on 1,5 prosentin luokkaa.

Toimialoittain muista erottuu palvelut, jossa sekä loppu- ja välituotteiden että palkkojen nousu

nähdään nopeampana kuin muilla aloilla. Kysyntälähtöistä perustelua selvästi edellistä barometriä korkeammille hintaodotuksille on vaikea löytää.

Yllättävää on se, että kaikilla päätoimialoilla odotukset lopputuotteiden hintojen noususta alittavat hieman palkkojen nousun, mikä ei ole täysin linjassa aiempaa parempien kannattavuusodotusten kanssa.

Kuva 12: Inflaatio-odotukset, hintojen muutos-%

Taulukko 14: Odotukset inflaation tasosta seuraavan 12 kuukauden aikana, %

	Lopputuotteet	Välituotteet	Palkat
Kaikki yritykset	2,3	2,3	2,7
Teollisuus	1,4	1,6	2,0
Rakentaminen	1,6	2,3	1,7
Kauppa	2,0	2,4	2,7
Palvelut	2,7	2,4	3,0

4. Toimintaympäristö, kasvuhakuisuus ja sopeutuminen

Tämä osio käsittelee pk-yritysten toimintaympäristöä: kasvuhakuisuutta ja sopeutumista. Osiossa tarkastellaan työllistämistä siihen liittyvien yleisten esteiden näkökulmasta ja kuvataan pk-yritysten rahoitusta. Pk-yritysten sopeutuminen taloustilanteeseen on myös tarkastelun kohteena.

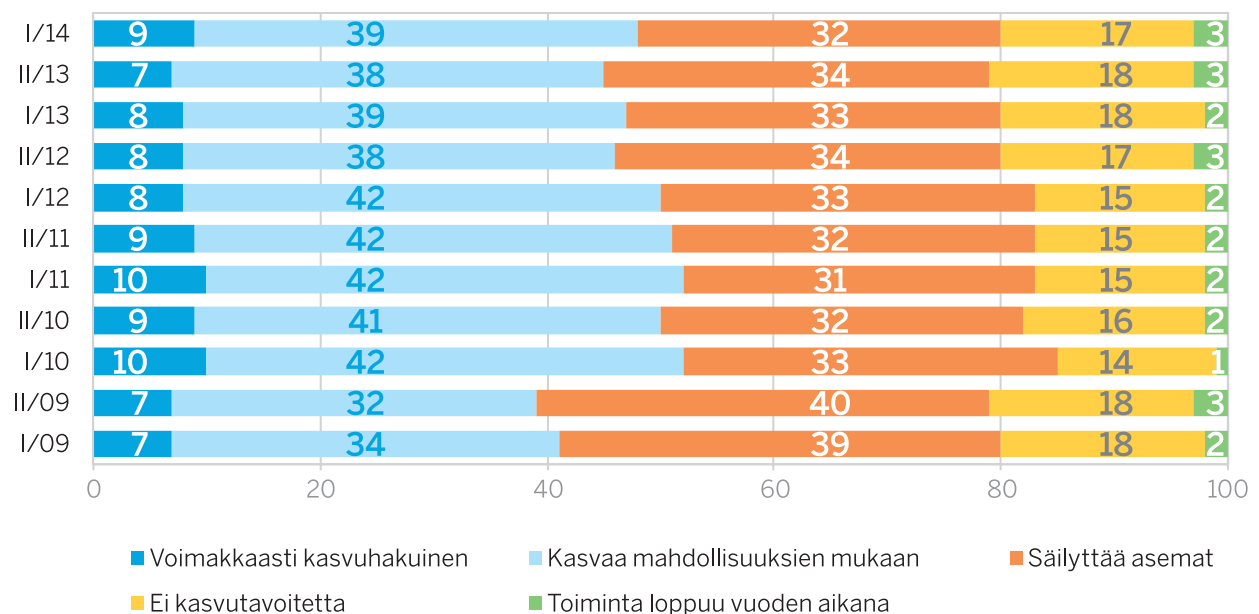
4.1 PK-YRITYSTEN KASVUSTRATEGIAT

Lähes joka kymmenes pk-yritys ilmoittaa olevansa voimakkaasti kasvuhakuinen ja 39 prosenttia suunnittelee kasvavansa mahdollisuuksiensa mukaan. Vastaajista 17 prosentilla ei ole lainkaan kasvutavoitteita ja kolme prosenttia arvioi toimintansa loppuvan seuraavan vuoden aikana. Asemansa säilyttämiseen pyrkiviä on kolmasosa kaikista pk-yrityksistä. Talousnäköymien ollessa hieman aikaisempaa positiivisempia, kasvuhakuisuus on kää-

tynyt lievästi nousuun. Toistaiseksi mitään suurta muutosta ei kuitenkaan ole nähtävissä.

Toimialoittain tarkasteltuna, taloustilanteen pitkään jatkunut epävarmuus näkyy ensisijaisesti kotimarkkina-aloilla heikompana kasvuhakuisuutena. Sen sijaan teollisuuden näkymät ovat hieman pysyneet hieman muita parempina. Nyt hieman aikaisempaa useampi teollisuusyritys ilmoittaa olevansa kasvuhakuinen. Osittain teollisuuden kasvuhakuisuuden nousua voidaan pitää taloudellisen tilanteen normalisoitumisena, mutta se kertoo myös Suomen vientinäköymien paranemisesta. Rakentamisessa ja palveluissa on hieman muita aloja enemmän yrityksiä, joilla ei ole lainkaan kasvutavoitteita. Kasvuhakuisuus on yleisempää nuoremmissa ja suuremmissa pk-yrityksissä. Luonnollisesti laajemmilla markkinoilla toimivien yritysten keskuudessa kasvuhakuisuus on yleisempää.

Kuva 13: Kasvuhakuisuuden kehitys, % pk-yrityksistä

Taulukko 15: Yritysten kasvuhakuisuus

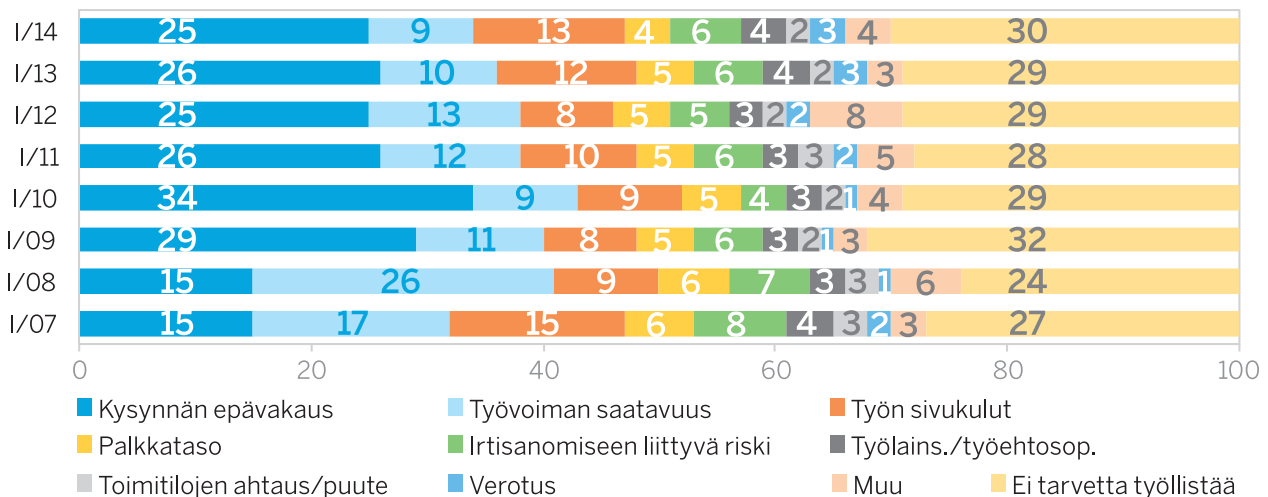
	Voimakkaasti kasvuhakuiset	Kasvuhakuiset	Asemansa säilyttäjät	Ei kasvutavoitetta	Toimintansa lopettava
Kaikki yritykset	9	39	32	17	3
Toimialoittain					
Teollisuus	13	46	28	10	3
Rakentaminen	6	33	35	22	4
Kauppa	9	40	39	9	3
Palvelut	9	38	30	20	3
Kokoluokittain					
alle 5 henkilöä	7	34	31	24	4
5–9 henkilöä	9	41	40	9	1
10–19 henkilöä	12	44	34	8	2
20–49 henkilöä	13	55	25	6	1
yli 50 henkilöä	20	45	31	4	0
Perustamisvuoden mukaan					
ennen 1990	5	32	40	20	3
1990–1999	6	34	37	20	3
2000–2009	8	40	31	18	3
2010 jälkeen	17	46	24	11	2

4.2 TYÖLLISTÄMISEN ESTEET

Pitkään jatkuneen taloudellisen epävarmuuden hellittäminen ei vielä ole vaikuttanut niiden pk-yritysten määrään, joilla ei ole tarvetta työllistää. Pk-yrityksistä peräti 30 prosentilla ei ole tarvetta työllistää. Työllistämistarpeet ovat kasvaneet erityisesti teollisuudessa, jossa ilman tarvetta työllistää olevien vastaajien määrä on laskenut kahdeksalla prosenttiyksiköllä. Muilla toimialoilla tilanne on säilynyt vuoden takaisella tasolla. Edelleen kaupassa ja palveluissa lähes kolmanneksella yrityksistä ei ole tarvetta työllistää. Työllistämistarvetta havai-

taan olevan muita useammin kasvuhakuisimmissa ja suuremmissa pk-yrityksissä.

Yleisimmät työllistämisen esteet ovat kysynnän epävarmuus, työn sivukulut ja työvoiman saatavuus. Kysynnän epävakauden merkitys työllistämisen esteenä on säilynyt korkealla tasolla, mutta ongelmat työvoiman saatavuudessa ovat hieman hellittäneet vuodessa. Silti työvoiman saatavuuteen liittyvät ongelmat koskevat edelleen kaikkia toimialoja. Rakentamisessa, kaupassa palveluissa

Kuva 14: Työllistämisen pahin este, % pk-yrityksistä

työn sivukulujen merkitys työllistämisen esteenä on edelleen korkealla tasolla. Teollisuudessa sen sijaan irtisanomisiin liittyvä riski on noussut toiseksi merkittävimmäksi työllistämisen esteeksi. Palveluissa sopivan työvoiman saatavuus muodostaa selkeän esteen työllistämiselle.

Työn sivukulut ovat kaikilla toimialoilla ja kaikissa kokoluokissa edelleen keskeinen työllistämisen este. Suurimmissa pk-yrityksissä kysynnän epävarmuus korostuu. Niin ikään esteeksi koetaan erityisesti työvoiman saatavuus – samoin kuin kasvuhakuisimmissa yrityksissä.

Taulukko 16: Yrityksen työllistämisen pahin este, %

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Ei tarvetta työllistää	30	15	24	31	34
Pahin este niissä yrityksissä, joissa tarvetta työllistää					
Kysynnän epävakaumus	25	36	31	22	22
Palkkataso	4	5	2	6	4
Työn sivukulut	13	9	13	15	13
Irtisanomiseen liittyvä riski	6	11	7	6	4
Muu lainsäädäntö/työehtosopim.	4	5	7	4	4
Työvoiman saatavuus	9	9	8	7	11
Yhtiön toimitilojen ahtaus/puute	2	3	1	3	1
Muu, ml. verotus	7	7	7	6	7

4.3 ULKOINEN RAHOITUS JA SEN KÄYTTÖ

Lähes joka toisella pk-yrityksellä on lainaa pankista tai muusta rahoituslaitoksesta. Osuus on viisi prosenttiyksikköä pienempi kuin vuotta aiemmin. Teollisuudessa, rakentamisessa ja kaupan alalla lainaraha on nyt selvästi yleisempää kuin vuosi sitten. Pidemmällä ajalla tarkasteltuna ulkoisen rahoituksen yleisyys on pysynyt varsin vakaana hiekan alle 50 prosentissa.

Oleellinen muutos aiempiin barometreihin verrattuna on se, että voimakkaasti kasvuhakuisista yrityksistä vain 57 prosentilla on lainaa. Tämä osuus on poikkeuksellisen pieni ja voi selittyä joko rahoittajien riskinottokyvyn laskulla tai uusilla rahoituslähteillä. Pk-yritysten kasvuhakuisuus on kuitenkin hienoisesti kasvanut viime syksystä, mutta yllättäen sen vaikutus ei näy rahoituksen kysynnän muutoksena.

Vaikka maksuhäiriöisten yritysten lukumäärän on noussut huomattavasti finanssikriisiä edeltäneeseen aikaan verrattuna, on ulkoista rahoitusta

ottaneiden pk-yritysten osuus pysynyt lähes ennallaan. Tämän barometrin vastaajista 28 prosenttia on hankkinut rahoitusta viimeksi kuluneen vuoden aikana. Määrä on sama kuin kahdessa edellisessä barometrissä.

Samoin aikomukset rahoituksen ottamisesta ovat säilyneet ennallaan melko varovaisella tasolla. Runsas viidennes pk-yrityksistä raportoi rahoitusaikomuksista tänä vuonna. Yleisimmät rahoituksen hankintasuunnitelmat ovat teollisuudessa ja vähäisimmät kaupan alalla.

Erikokoisia yrityksiä vertailtaessa järjestys on sama kuin aiemminkin: mitä suuremmasta pk-yrityksestä on kysymys, sitä yleisempiä ovat rahoituksen hankinta-aikomukset. Osin tämä järjestys heijastelee pienyritysten rajallista rahoituksen saatavuutta varsinkin vakuuspuolan takia ja osin myös liiketoiminnan laajuuden ja monipuolisuuden edellyttämää rahoitustarvetta suuremmissa yrityksissä.

Kysyttäessä haettavan rahoituksen käyttötarkoitusta nousee käyttöpääoma edelleen selväs-

Taulukko 17: Ulkoisen rahoituksen yleisyys, %

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
On lainaa rahoituslaitoksista	48	61	53	56	44
Kasvuhakuisuuden mukaan					
	Voimakkaasti kasvuhakuiset	Kasvuhakuiset	Asemansa säilyttäjät	Ei kasvutavoitteita	Toimintaansa lopettavat
On lainaa rahoituslaitoksista	57	52	50	35	32
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä	5–9 henkilöä	10–19 henkilöä	20–49 henkilöä	yli 50 henkilöä
On lainaa rahoituslaitoksista	41	58	56	63	60

Taulukko 18: Ulkoisen rahoituksen ottamisen yleisyys, %

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Ottanut rahoitusta	28	36	29	27	26
Kasvuhakuisuuden mukaan					
	Voimakkaasti kasvuhakuiset	Kasvuhakuiset	Asemansa säilyttäjät	Ei kasvutavoitteita	Toimintaansa lopettavat
Ottanut rahoitusta	41	33	25	15	16
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä	5–9 henkilöä	10–19 henkilöä	20–49 henkilöä	yli 50 henkilöä
Ottanut rahoitusta	24	28	32	40	47

Taulukko 19: Ulkoisen rahoituksen ottamisaikomukset, %

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Aikoo ottaa rahoitusta	21	31	22	18	21
Kasvuhakuisuuden mukaan					
	Voimakkaasti kasvuhakuiset	Kasvuhakuiset	Asemansa säilyttäjät	Ei kasvutavoitetta	Toimintansa lopettavat
Aikoo ottaa rahoitusta	43	26	18	9	9
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä	5–9 henkilöä	10–19 henkilöä	20–49 henkilöä	yli 50 henkilöä
Aikoo ottaa rahoitusta	16	26	25	40	36

ti muiden vaihtoehtojen edelle. Rahoituksen haku laajennus- tai korvausinvestointeihin on vieläkin tavanomaista vähäisempää, mikä näkyy varovaisuutena myös investointiodotuksissa. Positiivista tämän barometrin tuloksissa on se, että teollisuudessa rahoitusta aiotaan hakea aiempaa enemmän investointihankkeisiin.

Muutokset pk-yritysten rahoituksen lähteissä ovat hitaita, vaikka tarve rahoitusrakenteen monipuolistumiselle on jo tiukentuvan pankkisäätelyn takia selvä. Pankkilaina on tänäkin vuonna ylivoimaisesti yleisin rahoitusmuoto, kun 75 prosenttia rahoituksen hakemista suunnittelevista mainitsee sen yhtenä vaihtoehtona. Huomion arvoista on, että 90 prosenttia rahoitusta suunnittelevista vähintään 50 hengen yrityksistä ilmoittaa käyttävänsä pankkilainaa. Osuus on yli 15 prosenttiyksikköä korkeampi kuin pienemmissä yrityksissä.

Oleellisimmat muutokset rahoituksen lähteissä aikaisempaan verrattuna on tapahtunut vakuutusyhtiöiden ja pääomasijoittamisen kohdalla. Vain 4 prosenttia mainitsee nyt vakuutusyhtiöt mahdolliseksi rahoittajaksi. Ainoastaan teollisuuden ja palvelujen osuudet ovat hieman keskimääräistä suurempia. Toinen muutos koskee pääomasijoittajia, joita kohtaan pk-yritysten kiinnostus on edelleen loivassa nousussa. Finnveran osuus aiottuna rahoituksen lähteenä on hieman kasvanut viime syksystä. Muutos näkyy selvimmin teollisuuden ja

kaupan piirissä, jossa Finnveran rooli todennäköisenä rahoittajana nousi selvästi.

Rahoituksen saatavuudesta ja ehdoista käytävä julkinen keskustelu on jatkunut aktiivisena. Pk-yritysbarometrissa kysyttiin, onko rahoittajien luottopolitiikka viime aikoina muuttunut. Koska pienten yritysten rahoitus on hyvin pankkikeskeistä, voidaan vastausten tulkita koskevan lähinnä pankkiluottojen ehtoja.

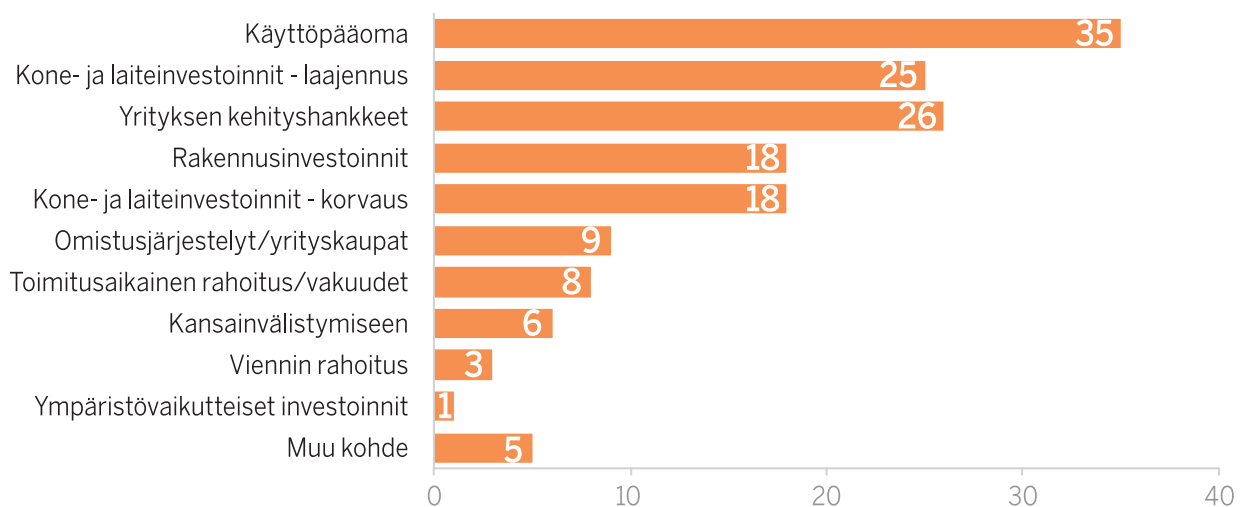
Yli 40 prosenttia rahoitusta ottaneista yrityksistä vastasi, että luottopolitiikka on kiristynyt erittäin paljon tai melko paljon. Muutosta tässä ei ole tapahtunut vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna. Huomion arvoista sen sijaan on lähes 10 prosentin lasku niiden osuudessa, jotka totesivat politiikan muuttuneen viimeisten 12 kuukauden aikana erittäin vähän tai ei lainkaan. Näin ollen luottopolitiikan voidaan arvioida edelleen kiristyneen.

Rahoitusmarkkinoiden tilan vaikutuksia pk-yritysten rahoitukseen kysyttiin nyt kolmannen kerran ja tilanne rahoitusmarkkinoilla on pk-yritysten näkökulmasta samankaltainen kuin edellisissä kyselykerroilla vuosien 2013 ja 2009 alussa.

Joka kolmas rahoitusta ottanut pk-yritys kertoo, että tilanne rahoitusmarkkinoilla on heijastunut rahoitusehtoihin erittäin paljon tai melko paljon. Kolme vuotta sitten vastaava osuus oli 32 prosenttia ja neljä vuotta sitten 37 prosenttia.

Yleisimmin koettu muutos rahoitusehdoissa

Kuva 15: Ulkoisen rahoituksen käyttötarkoitus, % yrityksistä, jotka aikovat ottaa rahoitusta seuraavan 12 kuukauden aikana */

*/Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

on rahan hinnan eli lainamarginaalin leveneminen. Noin kolmasosa rahoitusta ottaneista yrityksistä piti tätä merkittävänä muutoksena. Toiseksi yleisin muutos on vakuusvaatimusten kiristyminen. Niin ikään kolmasosa rahoitusta ottaneista yrityksistä piti tätä merkittävänä muutoksena.

Rahoituksen yleisen saatavuuden vaikeutumiseen oli nyt törmännyt 39 prosenttia rahoitusta ottaneista. Tässä on tapahtunut lievää heikkenemistä ja nyt ollaan tasolla joka vastaa finanssikriisin al-

kuvaihetta. Lisäksi on huomattava, että joka viides lainaa ottaneista toteisi oman pääoman vaatimuksen nousseen aiemmasta. Toimialoittain tilanne oli melko yhtenäinen.

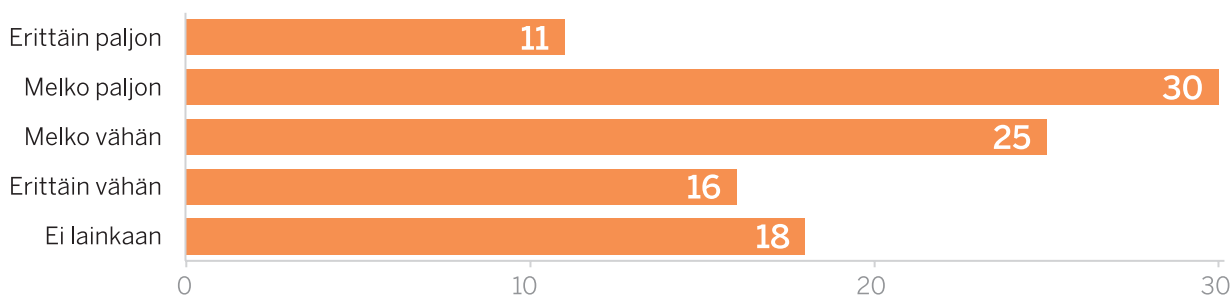
Sen sijaan laina-aikojen lyheneminen ei tämän barometrin mukaan ole kovin yleinen tai vakava ongelma, koska vain 4 prosenttia rahoitusta ottaneista nimesi tämän oleelliseksi muutokseksi rahoitusehdoissa. Tätä selittää osaltaan investointirahoituksen tarpeen vähäisyys.

Taulukko 20: Ulkoisen rahoituksen tärkein aiottu käyttötarkoitus toimialoittain */

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Koneiden ja laitteiden korvausinvestoinnit	18	22	16	10	20
Koneiden ja laitteiden laajennusinvestoinnit	25	32	32	8	26
Rakennusinvestoinnit	18	11	28	13	17
Ympäristövaikutteiset investoinnit	1	2	0	0	2
Käyttöpääoma	35	45	33	51	29
Omistusjärjestelyt/yrityskaupat	9	3	5	11	11
Viennin rahoitus ja riskien kattaminen	3	4	1	2	3
Kansainvälistyminen	6	12	1	6	7
Yrityksen kehityshankkeet	26	26	18	35	26
Toimitusaikaiset vakuudet	8	10	17	5	5
Muu tarkoitus	5	3	8	6	4

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Kuva 16: Rahoittajien luottopolitiikan kiristyminen

Taulukko 21: Ulkoisen rahoituksen aiottut lähteet */

	Pankki	Rahoitus-yhtiö	Finnvera	ELY-keskus	Tekes	Pääoma-sijoittaja	Vakuutus-yhtiö
Kaikki yritykset	75	22	27	16	11	15	4
Toimialoittain							
Teollisuus	78	24	33	25	15	14	6
Rakentaminen	80	29	26	13	7	7	1
Kauppa	78	7	31	8	9	11	4
Palvelut	72	24	25	16	12	18	5
Kasvuhakuisuuden mukaan							
Voimakkaasti kasvuhakuiset	75	15	43	29	28	39	6
Kasvuhakuiset	73	21	27	17	10	14	5
Asemansa säilyttäjät	78	24	22	7	4	4	3
Ei kasvutavoitetta	73	37	9	7	5	5	5
Perustamisvuoden mukaan							
ennen 1990	81	29	18	7	5	6	5
1990–1999	77	27	24	16	11	12	4
2000–2009	79	17	33	14	13	18	4
2010 jälkeen	68	17	34	21	12	22	3

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

4.4 SUHDANNETILANTEeseen SOPEUTUMINEN

Talouden epävarmuus ja olosuhteiden jatkuminen heikkona on johtanut siihen, että kriisin pitkittyessä yhä useampi yritys on joutunut tekemään sopeuttamistoimia. Nyt jo kolmannes pk-yrityksistä on joutunut tekemään sopeuttamistoimia suhdannetilanteen vuoksi. Niiden yritysten, jotka ovat suunnittelemassa sopeuttamistoimia suhdannetilanteen takia, määrä ei ole juurikaan muuttunut. Näin ollen lähes 45 prosenttia pk-yrityksistä on siinä tilanteessa, että ne joko ovat toteuttaneet tai suunnittelevat sopeuttamistoimia. Sopeuttamistoimia tehneiden osuus on noussut vuodessa 2 prosenttiyksikköä ja sopeuttamistoimia suunnittelevien osuus on laskenut 1 prosenttiyksikköä ollen 11 prosenttia. Teollisuudessa ja kaupassa on jouduttu toteuttamaan sopeuttamistoimia eniten. Teollisuudessa peräti 46 prosentissa yrityksistä on toteuttanut sopeutustoimia. Kasvua tässä on 7 prosenttiyksikköä viime kevääseen. Vähiten sopeutustoimia on jouduttu tekemään palveluissa, mutta sielläkin toimia tehneiden osuus on kasvanut 3 prosenttiyksikköä. Eniten sopeuttamistoimia suunnitellaan tehtäväksi teollisuudessa, jossa 15 prosenttia vastaajista ilmoittaa asian olevan näin.

Sopeuttamistoimien toteutus on sitä yleisempää mitä suurempiin pk-yrityksiin mennään. Mitä laajemmilla markkinoilla yritys toimii, sitä yleisemmin sopeuttamistoimia on jo tehty. Tarkasteltaessa yrityksiä niiden kasvuhakuisuuden suhteen, sopeuttamistoimia on jouduttu tekemään ja suunnitellaan tehtäväksi eniten asemansa säilyttämään pyrkivissä yrityksissä.

Niistä pk-yrityksistä, jotka ovat tehneet jo sopeuttamistoimia, 29 prosenttia on lomauttanut ja 35 prosenttia on tehnyt muita työaikajärjestelyitä. Niistä, jotka suunnittelevat tekevänsä sopeuttamistoimia, 37 prosenttia suunnittelee lomautuksia ja 39 prosenttia muita työaikajärjestelyitä. Irtisanomisiin on joutunut turvautumaan 23 prosenttia jo sopeuttamistoimia tehneistä ja sopeuttamistoimia suunnittelevista 21 prosenttia harkitsee irtisanomisia. Irtisanomisia tehneiden osuus on onneksi säilynyt lähes ennallaan, mutta niitä suunnittelevien osuus on noussut vuodessa 3 prosenttiyksikköä.

Neljännekselle pk-yrityksistä sopeutumistoi-
miin kuuluu toiminnan laajentaminen uusiin tuot-

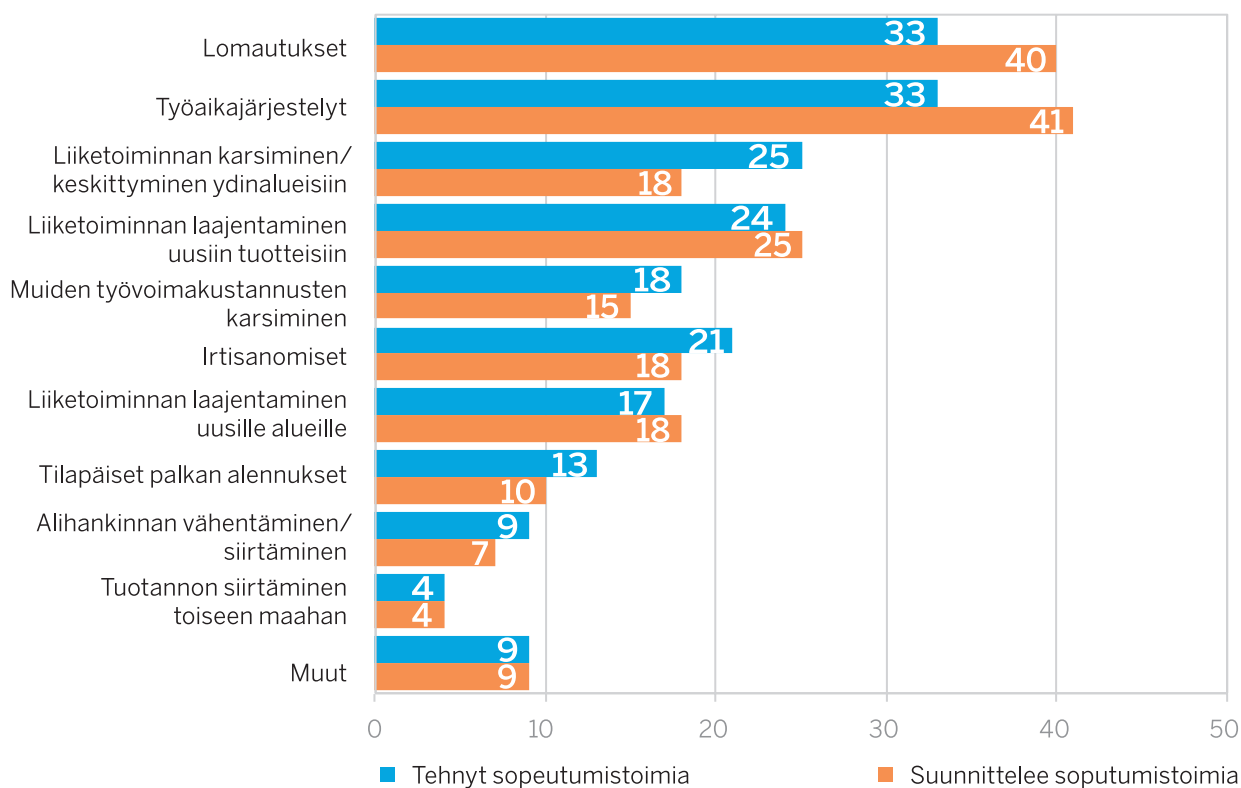
teisiin ja vajaalla viidenneksellä toimia tehneistä ja suunnittelevista toimet kohdistuvat liiketoiminnan laajentamiseen uusille alueille. Liiketoiminnan keskittämiseen yrityksen ydinalueisiin on turvautunut 29 prosentti toimia tehneistä ja suunnittelee turvautuvansa neljännes toimia suunnittelevista.

Tilapäisistä palkanalennuksista on sopinut 14 prosenttia ja 10 prosenttia sopeutustoimia suunnittelevista ennakoit toimien kohdistuvan palkan alennuksiin. Sopeutustoimia tehneistä pk-yrityksistä 18 prosenttia on karsinut muita työvoimakustannuksia. Sopeutustoimia suunnittelevista yrityksiä niitä suunnittelee karsivansa 16 prosenttia. Sopeuttamistoimia tehneistä yrityksistä 3 prosenttia on jo siirtänyt tuotantoa ulkomaille ja toimia suunnittelevista näin aikoo tehdä 5 prosenttia. Lähes joka kymmenes suunnittelee tai on jo vähentänyt alihankintaa.

Lomautukset ovat yleisimpiä teollisuudessa ja rakentamisessa, muut työaikajärjestelyt puolestaan palveluissa ja kaupassa teollisuuden ohella. Alihankinnan ja tuotannon muutokset koskettavat erityisesti teollisuuden pk-yrityksiä. Laajentaminen uusiin tuotteisiin on kaikilla toimialoilla yleinen keino vastata sopeuttamistarpeeseen. Tilapäisiä palkan alennuksia on tehty ja harkitaan tehtäväksi erityisesti kaupassa ja palveluissa samoin kuin muiden työvoimakustannusten karsimisista.

Voimakkaammin kasvuhakuiset ja nuoret yritykset sopeuttavat toimintaansa laajentamalla toimintaansa uusiin tuotteisiin ja uusille alueille, mutta aikaisempaa useammin ne joutuvat myös turvautumaan lomautuksiin ja muihin perinteisempiin keinoihin. Kasvuhakuiset yritykset sopeuttavat toimintaansa myös siirtämällä tai suunnitteleamalla siirtävänsä tuotantoa ja alihankintaa uusiin maihin sekä alihankintaa vähentämällä. Liiketoiminnan karsimisista kasvuhakuisimmat ja nuorimmat yritykset käyttävät ensisijaisena sopeuttamistoinena muita vähemmän.

Maailmantalouden epävarmuus ja sen jatkuminen näkyy selvästi siinä, että sopeuttamistoinen näkökulma ovat sitä yleisempiä mitä laajemmilla markkinoilla toimivista yrityksistä on kyse. Mitä suurempiin yritys-
miin mennään henkilömäärältään, sitä yleisempiä ovat lomautukset ja irtisanomiset.

Kuva 17: Pk-yritysten tekemät ja suunnittelemat sopeuttamistoimet, % pk-yrityksistä, jotka tehneet tai suunnittelevat tekevänsä toimia */

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Taulukko 22: Pk-yritysten tekemät ja suunnittelemat sopeuttamistoimet toimialoittain */

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Tehnyt sopeuttamistoimia	31	39	35	33	27
Suunnittelemassa sopeuttamistoimia	12	12	12	15	11
Sopeuttamistoimet yrityksissä, jotka ovat tehneet tai suunnittelemassa					
Lomautukset	35	63	54	28	25
Irtisanomiset	21	26	23	22	18
Työaikajärjestelyt	35	43	29	35	36
Tilapäiset palkan alennukset	12	7	8	11	15
Muiden työvoimakustannusten karsiminen	17	10	14	19	19
Alihankinnan vähentäminen tai siirtäminen	8	17	6	5	7
Tuotannon siirtäminen toiseen maahan	3	9	1	4	3
Liiketoiminnan laajentaminen uusiin tuotteisiin	24	23	20	24	26
Liiketoiminnan laajentaminen uusille alueille	17	17	15	16	18
Liiketoiminnan karsiminen ja keskittyminen ydinalueelle	22	20	11	25	26
Muut	9	6	6	9	11

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Taulukko 23: Pk-yritysten tekemät ja suunnittelemat sopeuttamistoimet kokoluokittain *, %

	alle 5 henkilöä	5–9 henkilöä	10–19 henkilöä	20–49 henkilöä	yli 50 henkilöä
Tehnyt sopeuttamistoimia	28	32	32	39	42
Suunnittelemassa sopeuttamistoimia	8	15	18	22	27
Sopeuttamistoimet yrityksissä, jotka ovat tehneet tai suunnittelemassa					
Lomautukset	18	43	54	62	71
Irtisanomiset	13	22	31	31	43
Työaikajärjestelyt	31	41	42	36	40
Tilapäiset palkan alennukset	17	9	5	4	4
Muiden työvoimakustannusten karsiminen	17	21	15	16	11
Alihankinnan vähentäminen tai siirtäminen	7	5	9	8	16
Tuotannon siirtäminen toiseen maahan	3	3	4	3	10
Liiketoiminnan laajentaminen uusiin tuotteisiin	27	22	21	19	17
Liiketoiminnan laajentaminen uusille alueille	19	16	11	14	17
Liiketoiminnan karsiminen ja keskittyminen ydinalueelle	26	19	21	15	18
Muut	11	7	8	7	4

* / Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

5. Ajankohtaiset kysymykset

5.1 MAKSUVAIKEUDET

Kassatilanne on pysynyt tiukkana monissa pk-yrityksissä ja pk-yritysten maksuvaikeudet ovatkin pysyneet edelleen korkealla tasolla. Viimeisten kolmen kuukauden aikana maksuvaikeuksia kokeneiden osuus on säilynyt syksyn 20 prosentissa. Osuus on pysynyt 14–20 prosentin haarukassa jo reilun kolmen vuoden ajan. Huolestuttavaa on se, että maksuvaikeuksia kokeneiden osuus on pysynyt ennätyskorkealla.

Suurin muutos huonompaan suuntaan tapahtui suurimmissa pk-yrityksissä. Keskiuurista yrityksistä jo joka viidennellä on maksuvaikeuksia. Vähän pienemmillä yrityksillä tilanne on säilynyt suhteellisen muuttumattomana viime syksystä. Kaikkien pk-yritysten maksuvaikeudet ovat kuitenkin moninkertaisia verrattuna normaaleista talouden oloista, sillä normaaleissa oloissa maksuvaikeuksista raportoi yleensä vain muutama prosentti yrityksistä.

Työllisyyden ja talouskasvun näkökulmasta on valitettavaa, että voimakkaasti kasvuhakuisilla yrityksillä maksuvaikeuksia on hieman enemmän kuin muilla pk-yrityksillä. Yritysten elinkaaren

näkökulmasta katsottuna tilanne on tasaantunut eri-ikäisten yritysten kesken ja aikaisemmasta poiketen suhteellisen uudet, 2000-luvulla perustetut yritykset, kamppailevat maksuongelmien kanssa hieman muita harvemmin.

Toimialoittain tarkasteltuna tilanne on kehittynyt hieman epätasaisesti. Rakennusallalla tilanne on syksystä parantunut ja laskua edellisestä barometristä on 2 prosenttiyksikköä. Kaupassa tilanne on niin ikään lieventynyt 1 prosenttiyksiköllä. Teollisuuden osata tilanne on kääntynyt huonommaksi ja alan pk-yritysten kokemien omien maksuvaikeuksien määrä on kasvanut edellisestä barometristä 2 prosenttiyksikköä. Palveluissa tilanne on säilynyt muuttumattomana. Kassatilanne on pysynyt tiukkana monissa pk-yrityksissä ja pk-yritysten maksuvaikeudet ovatkin pysyneet edelleen korkealla tasolla. Viimeisten kolmen kuukauden aikana maksuvaikeuksia kokeneiden osuus on säilynyt syksyn 20 prosentissa. Osuus on pysynyt 14–20 prosentin haarukassa jo reilun kolmen vuoden ajan. Huolestuttavaa on se, että maksuvaikeuksia kokeneiden osuus on pysynyt ennätyskorkealla.

Taulukko 24: Pk-yritysten omat maksuvaikeudet

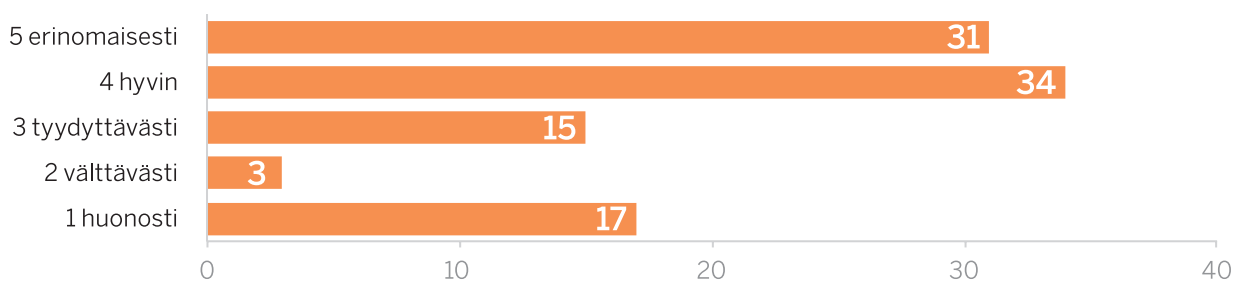
Toimialoittain					
	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Yrityksellä maksuvaikeuksia viim. 3 kk aikana	20	28	19	22	18
Kasvuhakuisuuden mukaan					
	Voimakkaasti kasvuhakuiset	Kasvuhakuiset	Asemansa säilyttäjät	Ei kasvutavoitteita	Toimintaansa lopettavat
Yrityksellä maksuvaikeuksia viim. 3 kk aikana	24	20	20	15	33
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä	5–9 henkilöä	10–19 henkilöä	20–49 henkilöä	yli 50 henkilöä
Yrityksellä maksuvaikeuksia viim. 3 kk aikana	19	22	17	22	21
Perustamisvuoden mukaan %					
	ennen 1990	1990–1999	2000–2009	2010 jälkeen	
Yrityksellä maksuvaikeuksia viim. 3 kk aikana	19	21	22	18	

5.2 FINNVERAN RAHOITUSPALVELUT

Finnveran tarjoamat rahoituspalvelut on yleisesti koettu yritysten keskuudessa hyväksi. Reilu 65 prosenttia Finnveran rahoitusta hakeneista yrityksistä ilmoittaa, että palvelu vastasi niiden tarpeita erinomaisesti tai hyvin. Vain viidesosa yrityksistä piti Finnveran rahoituspalvelua välttävästi tai huonos-

ti tarpeisiinsa vastaavana. Yritysten kokemuksissa Finnveran rahoituspalveluista ei kyselyn perusteella ole suuria eroja yrityksen toimialan, koon tai kasvuhakuisuuden mukaan. Yrityksistä noin 9 prosenttia kertoo hakeneensa rahoitusta Finnveralta vuonna 2012 tai 2013.

Kuva 18: Kokemukset Finnveran rahoituspalvelun vastaamisesta yrityksen tarpeisiin, %

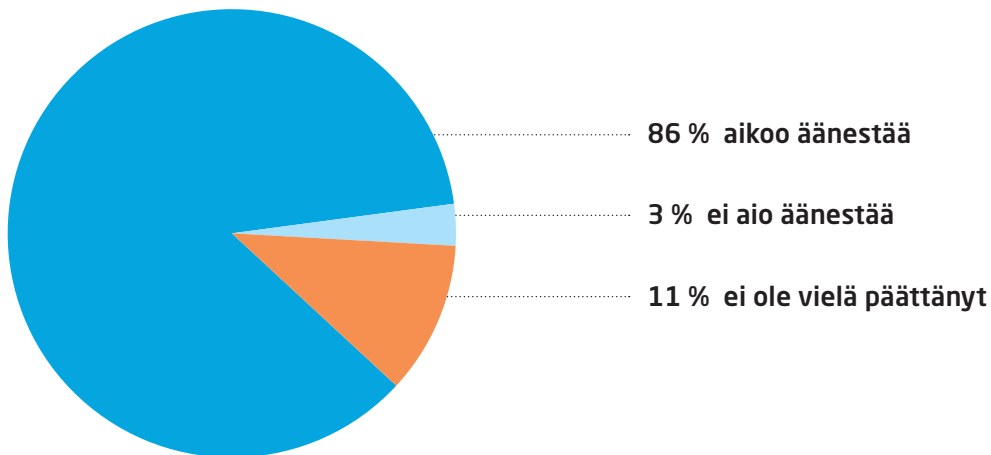

5.3 ÄÄNESTÄMINEN EU-VAALEISSA JA EU:N LAINSÄÄDÄNNÖSTÄ JOHTUVA HALLINNOLLINEN TAAKKA

EU:n lainsäädäntö vaikuttaa yhä enemmän yritysten toimintaan Suomessa. Siten on luonnollista, että suurin osa, 86 prosenttia, yritysten edustajista kertoo aikovansa äänestää kevään EU-vaaleissa.

Vain 3 prosenttia vastaajista ilmoittaa, ettei aio äänestää. Loput vastaajista eivät ole vielä päättäneet äänestävätkö vaaleissa.

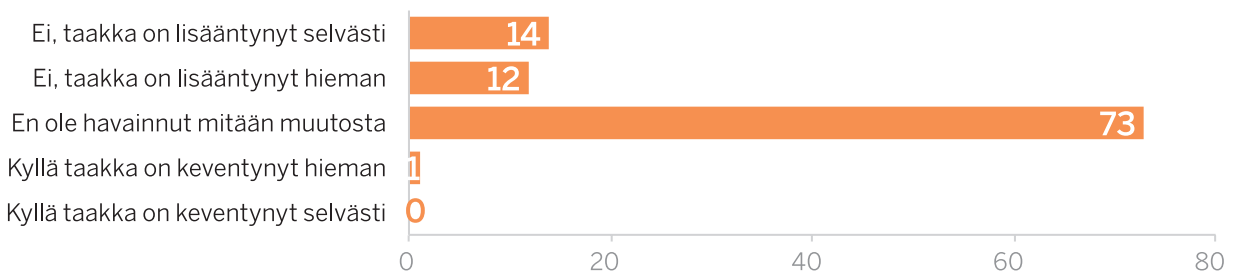
Kuva 19: Äänestysaikomukset EU-vaaleissa

EU on vuoden 2013 aikana toteuttanut ohjelman, jossa on käyty läpi koko lainsäädäntö ja pyritty yksinkertaistamaan ja selkeyttämään sitä. Ohjelman on arvioitu vähentävän EU-lainsäädännöstä johtuvaa yritysten hallinnollista taakkaa yli 25 prosenttia. Barometrin mukaan 73 prosenttia pk-yrityksistä ei ole millään tavalla havainnut hallinnollisen taakan muutosta omassa toiminnassaan. Jopa 26 prosenttia yrityksistä ilmoittaa hallinnollisen taakan lisääntyneen hieman tai selkeästi. Vain 1 prosentti yrityksistä kertoo hallinnollisen taakan keventyneen hieman ja vieläkin harvempi ilmoittaa taakan vähentyneen selkeästi.

lainsäädännöstä johtuvan hallinnollisen taakan vähentämishojelman havaitseminen yrityksen toiminnassa, %

Kuva 20: EU:n lainsäädännöstä johtuvan hallinnollisen taakan vähentämishojelman havaitseminen yrityksen toiminnassa, %

6. Yhteenveto alueellisista tuloksista

Suhdanneodotuksia kuvaava saldoluku nousi koko maan osalta lukemaan +16. Alueellinen vaihtelu on selvästi tasaantunut ja lähes kaikilla alueilla näkymät ovat parantuneet. Eniten saldoluku nousi Etelä-Savossa, jossa nousua viime syksystä on peräti 26 yksikköä. Korkein saldoluku on Helsingissä, mutta Kymenlaaksossa ja Etelä-Karjalassa näkymät ovat lähes yhtä positiiviset. Ainoa selvä poikkeus koko maan tilanteessa on Pohjois-Karjala, jossa saldoluku laski peräti 13 yksikköä, ollen ainoa negatiivisen saldoluvun alue koko Suomessa.

Positiivisimmat henkilöstöodotukset löytyvät paitsi tuttuun tapaan Helsingistä ja pääkaupunkiseudulta, myös Kanta- ja Päijät-Hämeestä sekä Etelä-Karjalasta, jossa saldoluku nousi 16 yksikköä. Suurin tiputus henkilökunnan määrän odotuksissa tapahtui suhdannetilanteen tapaan Pohjois-Karjalassa, jonka saldoluku laski 7 yksikköä. Henkilöstöodotukset ovat Pohjois-Karjalan lisäksi negatiivisia Etelä-Savossa ja Sata-

kunnassa. Missään ei kuitenkaan odoteta merkittäviä henkilöstövähennyksiä.

Usko kansainvälistymiseen on viennin vähitällisen elpymisen seurauksena kasvanut, mutta erityisesti Kainuussa tilanne on ollut vastakkainen. Kainuussa viennin odotukset ovat tippuneet 39 yksikköä ja tuonnin odotukset peräti 51 yksikköä. Positiivisesta yleisvireestä kuitenkin kertoo se, että viennin osalta kaikkien alueiden saldoluku on positiivinen.

Investointien saldoluku laski useimmilla alueilla, mutta on edelleen laajalti negatiivinen. Korkeimmat investointien saldoluvut ovat Pääkaupunkiseudulla, Helsingissä ja Pohjois-Savossa. Näillä kaikilla alueilla investointien saldoluku on positiivinen, ollen korkeimmillaan Pääkaupunkiseudulla +4. Alhaisimmat investointien saldoluvut löytyvät Kainuusta -18, Keski-Pohjanmaalta -17 ja Pohjois-Karjalasta -16.

Taulukko 25. Suhdannenäkymät osatekijöittäin seuraavan 12 kuukauden aikana

	Yleiset suhdannenäkymät	Liikevaihto	Henkilökunnan määrä	Investointien arvo	Viennin arvo	Tuonnin arvo	Tuotantokustannukset	Kannattavuus	Vakaaraisuus	Tuotekehityspanokset
Helsinki	24	43	15	2	36	39	30	22	28	13
Pääkaupunkiseutu	20	32	14	4	39	26	29	16	27	5
Uusimaa	14	28	6	-6	35	35	31	12	15	13
Varsinais-Suomi	11	26	7	-3	29	30	34	8	19	4
Satakunta	5	18	-2	-2	14	41	43	-4	16	3
Kanta-Häme	15	32	10	-9	31	45	27	17	25	7
Päijät-Häme	13	33	10	-4	15	17	20	17	28	3
Pirkanmaa	15	27	8	-9	29	25	29	19	26	5
Kymenlaakso	22	35	8	-7	50	5	33	23	33	7
Etelä-Karjala	21	39	13	-7	2	9	35	27	27	8
Etelä-Savo	16	33	-2	-2	16	33	35	17	21	6
Pohjois-Savo	15	37	11	2	34	24	42	13	21	9
Pohjois-Karjala	-8	7	-1	-16	26	-35	29	-10	3	-6
Keski-Suomi	18	34	9	-11	20	24	26	18	26	9
Etelä-Pohjanmaa	19	30	7	-5	34	14	42	14	20	13
Pohjanmaa	16	34	4	-4	43	36	23	17	16	18
Keski-Pohjanmaa	17	23	10	-17	45	17	38	10	24	1
Pohjois-Pohjanmaa	15	28	9	-12	34	27	23	16	23	1
Kainuu	0	29	2	-18	23	-3	35	9	14	-1
Lappi	15	26	6	-7	40	25	34	20	22	15
Koko maa	16	30	8	-5	32	28	32	15	23	8

Pk-yritysbarometrin aluejako

1. **Uusimaa, erilliset raportit:**

- **Helsinki**
- **Pääkaupunkiseutu** (pl. Helsinki)
- **Uusimaa** (pl. Helsinki ja Pääkaupunkiseutu)

2. **Varsinais-Suomi**

3. **Satakunta**

4. **Kanta-Häme**

5. **Päijät-Häme**

6. **Pirkanmaa**

7. **Kymenlaakso**

8. **Etelä-Karjala**

9. **Etelä-Savo**

10. **Pohjois-Savo**

11. **Pohjois-Karjala**

12. **Keski-Suomi**

13. **Etelä-Pohjanmaa**

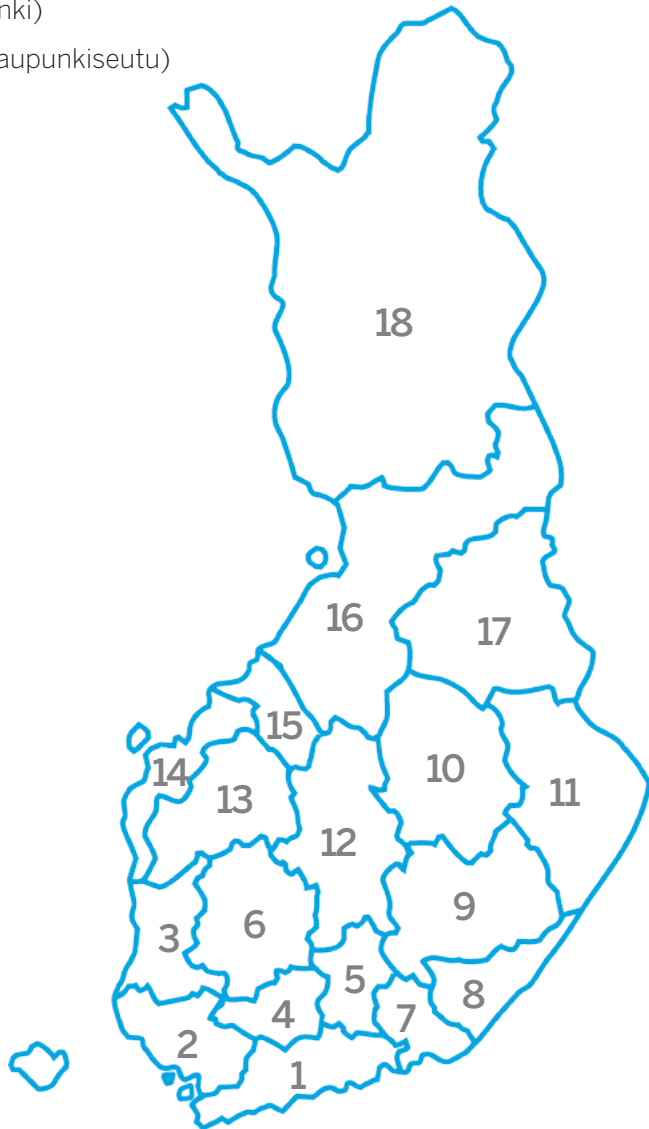
14. **Pohjanmaa**

15. **Keski-Pohjanmaa**

16. **Pohjois-Pohjanmaa**

17. **Kainuu**

18. **Lappi**

Lisäksi tehdään raportit Hämeen, Kaakkois-Suomen, Pohjanmaan ja Uudenmaan ELY-alueille sekä Keski-Pohjanmaan Yrittäjien alueelle.

SUOMEN YRITTÄJÄT

Mannerheimintie 76 A, 00250 Helsinki
 PL 999, 00101 Helsinki
 puhelin 09 229 221
 yrittajat.fi

ETELÄ-KARJALAN YRITTÄJÄT

Kauppakatu 40 D, 53100 Lappeenranta
 yrittajat.fi/etelakarjala
 puhelin 010 470 1100

ETELÄ-POHJANMAAN YRITTÄJÄT

Alvar Aallon katu 3, 60100 Seinäjoki
 yrittajat.fi/etelapohjanmaa
 puhelin 06 420 5000

ETELÄ-SAVON YRITTÄJÄT

Patteristonkatu 2 C, 50100 Mikkeli
 yrittajat.fi/etelasavo
 puhelin 0500 651 312

HELSINGIN YRITTÄJÄT

Lastenlinnankuja 1 A 4, 00180 Helsinki
 yrittajat.fi/helsinki
 puhelin 050 575 2353

HÄMEEN YRITTÄJÄT

Sibeliuksenkatu 11 A, 13100 Hämeenlinna
 yrittajat.fi/hame
 puhelin 010 229 0390

KAINUUN YRITTÄJÄT

Kauppakatu 26 A, 87100 Kajaani
 yrittajat.fi/kainuu
 puhelin 010 387 7870

KESKI-POHJANMAAN YRITTÄJÄT

Ristirannankatu 1, 67100 Kokkola
 yrittajat.fi/keskipohjanmaa
 puhelin 06 831 5292

KESKI-SUOMEN YRITTÄJÄT

Sepänkatu 4, 40100 Jyväskylä
 yrittajat.fi/keskisuomi
 puhelin 010 425 9200

KYMEN YRITTÄJÄT

Käsityöläiskatu 4, 45100 Kouvola
 yrittajat.fi/kymi
 puhelin 05 544 3030

LAPIN YRITTÄJÄT

Hallituskatu 26, 2. krs., 96100 Rovaniemi
 yrittajat.fi/lappi
 puhelin 0400 898 200

PIRKANMAAN YRITTÄJÄT

Kehräsaari, B rappu, 2.krs, 33200 Tampere
 yrittajat.fi/pirkanmaa
 puhelin 03 251 6500

POHJOIS-KARJALAN YRITTÄJÄT

Linnunlahdentie 2, 80110 Joensuu
 yrittajat.fi/pohjoiskarjala
 puhelin 050 367 5194

POHJOIS-POHJANMAAN YRITTÄJÄT

Hallituskatu 21, 90100 Oulu
 yrittajat.fi/pohjoispohjanmaa
 puhelin 010 322 1980

PÄIJÄT-HÄMEEN YRITTÄJÄT

Rautatienkatu 20 B 4, 15110 Lahti
 yrittajat.fi/paijathame
 puhelin 010 322 4300

PÄÄKAUPUNKISEUDUN YRITTÄJÄT

Tekniikantie 12, 02150 Espoo
 yrittajat.fi/paakaupunkiseutu
 puhelin 010 422 1400

RANNIKKO-POHJANMAAN YRITTÄJÄT

Hietasaarenkatu 6, PL 289, 65101 Vaasa
 yrittajat.fi/rannikkopohjanmaa
 puhelin 06 356 0800

SATAKUNNAN YRITTÄJÄT

Isolinnankatu 24, PL 45, 28101 Pori
 yrittajat.fi/satakunta
 puhelin 02 634 9900

SAVON YRITTÄJÄT

Asemakatu 22-24, 4. krs, 70100 Kuopio
 yrittajat.fi/savo
 puhelin 017 368 0500

UUDENMAAN YRITTÄJÄT – NYLANDS FÖRETAGARE

Rantakatu 1, 2. kerros, 04400 Järvenpää
 yrittajat.fi/uusimaa
 puhelin 010 231 3050

VARSINAIS-SUOMEN YRITTÄJÄT

Brahenkatu 20, 20100 Turku
 yrittajat.fi/varsinaissuomi
 puhelin 02 275 7100

PÄÄKONTTORIT**HELSINKI**

Eteläesplanadi 8, PL 1010, 00101 Helsinki

KUOPIO

Kallanranta 11, PL 1127, 70111 Kuopio

valtakunnallinen vaihde 029 460 11

www.finnvera.fi**ALUEKONTTORIT****HELSINKI**

Eteläesplanadi 8, PL 1010, 00101 Helsinki

JOENSUU

Torikatu 9 A, 80100 Joensuu

JYVÄSKYLÄ

Sepänkatu 4, 40100 Jyväskylä

KAJAANI

Kauppakatu 1, 87100 Kajaani

KUOPIO

Kallanranta 11, PL 1127, 70111 Kuopio

LAHTI

Laiturikatu 2, 5. kerros, 15140 Lahti

LAPPEENRANTA

Snellmaninkatu 10, 53100 Lappeenranta

MIKKELI

Linnankatu 5, 50100 Mikkeli

OULU

Asemakatu 37, 90100 Oulu

PORI

Valtakatu 6, 28100 Pori

ROVANIEMI

Maakuntakatu 10, PL 8151, 96101 Rovaniemi

SEINÄJOKI

Kauppatori 1–3, 60100 Seinäjoki

TAMPERE

Hämeenkatu 9, PL 559, 33101 Tampere

TURKU

Eerikinkatu 2, 20100 Turku

VAASA

Pitkäkatu 55, 65100 Vaasa

PIETARIN EDUSTUSTO**FINNVERA PLC**Representative Office in St. Petersburg
Finland HouseBolshaya Konyushennaya St. 8
191186 St. Petersburg, RussiaPL 95, 53501 Lappeenranta
puh. +358 405 088 956

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ

Aleksanterinkatu 4, 00170 Helsinki
PL 32, 00023 Valtioneuvosto
puhelin 029 506 0000
www.tem.fi

ETELÄ-POHJANMAAN ELY-KESKUS

Alvar Aallon katu 8, 60100 Seinäjoki
puhelin 0295 027 500
ely-keskus.fi/etela-pohjanmaa

ETELÄ-SAVON ELY-KESKUS

Jääkärintie 14, Mikonkatu 5., 50100 Mikkeli
puhelin 0295 024 000
ely-keskus.fi/etela-savo

HÄMEEN ELY-KESKUS

Kirkkokatu 12, 15140 Lahti
Hämeenlinnan toimipaikka
Birger Jaarlin katu 15, 13100 Hämeenlinna
puhelin 0295 025 000
ely-keskus.fi/hame

KAAKKOIS-SUOMEN ELY-KESKUS

Salpausselänkatu 22, 45100 Kouvola
Lappeenrannan toimipaikka
Kauppakatu 40 D, 53100 Lappeenranta
puhelin 0295 029 000
ely-keskus.fi/kaakkois-suomi

KAINUUN ELY-KESKUS

Kalliokatu 4, 87100 Kajaani
puhelin 0295 023 500
ely-keskus.fi/kainuu

KESKI-SUOMEN ELY-KESKUS

Gygnaeuksenkatu 1, 40100 Jyväskylä
puhelin 0295 024 500
ely-keskus.fi/keski-suomi

LAPIN ELY-KESKUS

Ruokasenkatu 2, 96100 Rovaniemi
Kemin toimipaikka
Asemakatu 19, 94100 Kemi
puhelin 0295 037 000
ely-keskus.fi/lappi

PIRKANMAAN ELY-KESKUS

Pellavatehtaankatu 25, 33100 Tampere
puhelin 0295 036 000
ely-keskus.fi/pirkanmaa

POHJANMAAN ELY-KESKUS

Hovioikeudenpuistikko 19A, 65100 Vaasa
Kokkolan toimipaikka
Ristirannankatu 1, 67100 Kokkola
puhelin 0295 028 500
ely-keskus.fi/pohjanmaa

POHJOIS-KARJALAN ELY-KESKUS

Kauppakatu 40 B, 80100 Joensuu
puhelin 0295 026 000
ely-keskus.fi/pohjois-karjala

POHJOIS-POHJANMAAN ELY-KESKUS

Veteraaninkatu 1, 90100 Oulu
puhelin 0295 038 000
ely-keskus.fi/pohjois-pohjanmaa

POHJOIS-SAVON ELY-KESKUS

Kallanranta 11, 70100 Kuopio
puhelin 0295 026 500
ely-keskus.fi/pohjois-savo

SATAKUNNAN ELY-KESKUS

Valtakatu 12 B, 28100 PORI
puhelin 0295 022 000
ely-keskus.fi/satakunta

UUDENMAAN ELY-KESKUS

Maistraatinportti 2, 00240 Helsinki
puhelin 0295 021 000
ely-keskus.fi/uusimaa

VARSINAIS-SUOMEN ELY-KESKUS

Itsenäisyydenaukio 2, 20800 Turku
puhelin 0295 022 500
ely-keskus.fi/varsinais-suomi

Suomen Yrittäjät
Mannerheimintie 76 A,
00250 HELSINKI
PL 999, 00101 HELSINKI

puhelin 09 229 221

www.yrittajat.fi

Finnvera Oyj
Eteläesplanadi 8,
PL 1010, 00101 Helsinki
Kallanranta 11,
PL 1127, 70111 Kuopio

Valtakunnallinen vaihde:
020 460 11
www.finnvera.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö
Aleksanterinkatu 4,
PL 32, Valtioneuvosto

puhelin 010 606 000

www.tem.fi